

A Jézustársaság a szentség fényében

Írta: HEMM JÁNOS S. J.

Minden szerzetesrendnek az a célja, hogy tagjait magas keresztény tökéletességre segítse. Természetes tehát, hogy a hivatásuk magaslatán álló szerzetekben gyakran fellelhetők a valódi életszentség példái. Inkább az volna érthetetlen, ha a szerzeteséletben nyújtott oly sok kegyelem s lelki segítség mellett csak kevesen emelkednének a nyárspolgári közepszerűség fölé.

Nem lephet meg e szerint, hogy a 400 éves Jézustársaság fiai közt is 24 szentet, 141 boldogot és száznál több olyan tagot találunk, akik a szentség hírében hunytak el, vagy kiknek boldoggáavatási eljárása már megindult. Nem szólunk most arról a számtalan jezsuitáról, akiknél kétségbevonhatatlan, hogy életük tökéletessége messze meghaladta a köznapi mértéket, de akiknek életszentségéről az Egyház nem nyilatkozott. Ezek a hősök díszére válnának bármely intézménynek, hiszen öt világrészben verejtékeztek és véreztek Krisztus országáért; százszámra áldozták fel életüket a ragályos betegek ápolásában, vagy megosztva a vad törzsek primitív szokásait s életmódját, akik elmentek Amerikába, Afrikába és Ázsiába, vagy Európa különféle, nekik idegen országaiba, a szerint, amint Isten nagyobb dicsősége ezt megkívánta. A szenvedéstől és áldozattól soha nem riadtak vissza, amikor a lelkek üdvéről és az Egyház ügyéről volt szó.

De bármily nagy tisztelettel is adózzunk dicső emléküknél, jelenleg csupán az oltárra emelt jezsuiták életének rövid ismertetésére kell szorítkoznunk.

Loyolai Szent Ignác (1491-1556.)

Mivel a rendalapítóról már külön fejezetben volt szó, itt csak arra a kérdésre szeretnénk válaszolni, vajjon Loyolai Szent Ignác, a nagy alkotó és szervező tehetségen túl mindenekelőtt szent volt-e? Hogy lángeszű szervező és korát meghaladóan biztos ítéletű lélek-

ismerő volt, azt művének barátai és ellenségei egyaránt elismerik. Hogy úgy tudta mozgatni embereit, mint kevés hadvezér, abban sem kételkedik senki. De e mellett és mindezt megelőzően szent volt-e nemcsak alkotásában, hanem személyes lelki életében is? Mi magyarázza meg életének és művének titkait; csodálatos szervező tehetsége-e, avagy mélységes életszentsége? A kérdés annál jogosultabbnak látszik, mert még személyes ismerősei és tisztelői közt is akadtak, akik csodálkozva hallották halála után, hogy szenttéavatását akarják szorgalmazni.

Ezek a jezsuita rendalapítónak és első generálisnak csak külső arculatát ismerték, vagy csak nagyon kezdetleges fogalmuk lehetett az életszentség mivoltáról. Ha sejtették volna ritka, misztikus adományait, ha tanúi lettek volna a megtérést követő évek hallatlan vezekléseinek, amikor Ignác még koldusruhában járt és napokon át semmi ételt sem vett magához, amikor az inkvizíció börtönében ült s örvendezett, hogy ártatlanul üldözést szenvedhetett, – készségesen elismerték volna rendkívüli életszentségét. De mert ezek a dolgok rejtve voltak előttük, ezért csodálkoztak a szenttéavatási eljárás megindításakor azok, akik szem elől tévesztették, hogy nem ilyenekben van az életszentség lényege.

Megtérése kezdetén maga Loyolai Ignác is kelletténél nagyobb fontosságot tulajdonított e külsőségeknek vagy mellékes jelenségeknek, de minél többet haladt és tapasztalt, annál inkább fektette a súlyt a belső önfegyelmzésre és a természetfölötti beállítottságra. Lelkigyakorlatos könyvében még így ír a vezeklésről: „Quo plus, eo melius.” (Minél több, annál jobb.) Minél jobban sanyargatjuk magunkat, annál jobb, de mindig „ügyelni kell arra, hogy kárt ne okozunk szervezetünkben”. Idővel azonban Ignác mindjobban megtapasztalta, hogy a kezdők túlzásai később esetleg káros hatásukat is éreztethetik. Ezért Borgia Szent Ferencet már nagyon komolyan intette, hogy az önsanyargatás és a sok ima csak eszköz, annyit végezzünk ebből, amennyi szükséges, hogy mindenben csak Istent keressük. Még mérsékeltebb rendje alkotmányában: „A testi sanyargatás ne legyen se túlzott, se meggondolatlan... mert ezek rendszerint kárt okoznak és nagyobb jónak útját szokták állani.” (III., c. 2. n. 5.)

Szent Ignácnál mindvégig ez marad az alapvető elv: „A belső dolgokból kell kiáradnia a hatóerőnek a kitűzött célunknak megfelelő külső működésre.” (Const. X. η. 2.) Az apostol maradjon mindig „instrumentum coniunctum cum Deo”, azaz Istennel összeköttetésben

elő eszköz. Ezért vezeti be rendjébe az addig szokásos egyéves újoncidió helyett a kétéves próbaidőt és az ünnepélyes fogadalmakhoz is csak 10-20 év után bocsátja a rend fiatal tagjait. Hogy előbb annál tökéletesebben elsajátítsák, miként kell teljes összhangot teremteniök a mély lelki élet és az intenzív apostoli működés között.

Szent Ignác lelkületének egyik legjellegzetesebb kivetítését a rendi alkotmánynak abban a részében találjuk, ahol a megválasztandó jezsuita generálisban kívánatos képességekről szól. Nem csupán lángészt, nem ügyes politikust, nem is lankadatlan szervezőt, hanem elsősorban szentet akar a Társaság élén látni. A generálisnak „első tulajdonsága az legyen, hogy imádságban és minden cselekedetében is minél szorosabb és bensőségesebb kapcsolatban éljen a mi Urunkkal és Istenünkkel”, hogy így a minden jónak forrásából minél bőségesebb kegyelmeket és adományokat esdjen le a Társaság egész testületére és a lelkek javára. „Másodszor, tündököljön rajta a felebaráti szeretet és az alázat ragyogása, amely Isten és ember előtt kedvessé tesz ... Harmadszor legyen ment minden rendezetlen hajlamtól, amely megzavarhatná helyes ítéletét” ...

Ignác a rendi alkotmány e részében szinte önarcképét adta és jobban nem is festhette volna le önmagát, Ő valóban állandóan a „minden jó forrásánál” maradt, innen merített világosságot és erőt nagy művének felvirágoztatására. Előfordult, hogy hetekig, sőt hónapokig is ugyanegy célra ajánlotta fel szentmiséit és imádságait, míg csak tisztán nem látta, mit kíván Isten nagyobb dicsősége. Saját személye, kényelme vagy más földi szempont egyáltalán nem érdekelte, mindig és mindenben Isten nagyobb dicsőségét kereste. A rendi alkotmánynak csaknem minden oldalán visszatér mint legmélyebb motívum a „maior Dei Gloria”, „maius divinum servitium”, „Isten nagyobb dicsősége, Isten nagyobb szolgálata”.

Szent Ignác szívéből fakadó és mély életszentségre vall a rendi alkotmánynak ez a szabálya is: „Szándékunk legyen egyenes minden dologban... Az isteni jósnak inkább önmagáért szolgáljunk és tessünk, mint a büntetéstől való félelemből vagy a jutalom reményében ... Keressük mindenkor Istent... őt szeretvén minden teremtett lényben és mindent öbenne.” (Const. III. 1. 26.) Nem más ez az előírás, mint a lelkigyakorlatok befejező megajánlásának alkalmazása: „Vedd, Uram, és fogadd .. mindenemet... te adtad nekem mindezt; neked, Uram, visszaadom... rendelkezéssel mindezzel az akaratom szerint! Add nekem szeretetedet és kegyelmedet, mert ez nekem elég.” (Az isteni szeretetről szóló elmélkedés.)

Kétségtelen, hogy Szent Ignác mindazt, amit a Lelkigyakorlatos könyvben vagy a rendi alkotmányban ajánl és előír, előbb önmagán próbálta ki. Mindkét munka Szent Ignác lelkéből lelkedett. Bennük találjuk meg a szentignáci életformát, szentségének visszatükröződését. Már a lelkigyakorlatok bevezető elmékedésében nem kevesebbre törekszük, mint hogy „egyedül azt kívánjuk és válasszuk, ami jobban segít a cél elérésére”, azaz Isten tiszteletére és szolgálataira. A Krisztus királyságáról szóló elmékedésben pedig így imádkozik: „Egyedül azért, hogy Krisztus Urunkat kövessék és valóban mind hasonlább legyek hozzá, inkább akarom és választom a szegénységet a szegény Krisztussal... a gyalázatot a meggyalázott Krisztussal...” Szent Pálhoz hasonlóan Szent Ignác sem akar mást ismerni, mint Krisztust, a keresztfeszítettet (1 Kor. 2, 2). A lelkigyakorlat „vincat seipsum”-ja és a rendi alkotmány „continua mortificatio”-ja (önlegyőzés és állandó önmegtágadás) csak Krisztus személynének e rajongó szeretetében és elhatározott követésében találja meg alapját és igazolását.

Mennyire félreismerik tehát Szent Ignácot azok, akik benne csak a rideg, számító észembert látják. Indítóokait mindig a szeretetből vette, de a gyepőt az ész tartotta kézben.

Pascal szava: „Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît pas”, jut eszünkbe, mikor a Krisztus királyságáról szóló elmékedésben ezt olvassuk: „Akiknek józan eszük van, egészen megajánlják magukat Krisztus követésére ... Akik pedig különösen akarnak lelkesedni és kitűnni örök Királyuk szolgálatában, ... magasabbrendű és nagyobb megajánlást tesznek, hogy közlelől kövessék a meggyalázott Krisztust.”

Az ily sorok megértetik, hogy a pusztá józan észre és természetes akaraterőre való hivatkozás nem adhatja meg Szent Ignác életének és cselekedeteinek kielégítő magyarázatát. René Fülöp-Miller jóakarató és szépen megírt könyvének is az a legnagyobb hibája, hogy nem akar elismerni Szent Ignácban a számító észnél magasabb hatótényezőt. Pedig Szent Ignácot mindenekelőtt Krisztus személynének lelkes és minden áldozatra kész szeretete hevítette és az a nemes vágy, hogy Krisztus ügyét minél nagyszerűbben segítse diadalra. Ez életének és művének egyedüli titka. Mindent alárendelt Isten szeretetének, mindent meg akart nemesíteni és megszentelni e szeretet által. Ez volt az ő módszere és ez egyszersmind életszentésének is legerősebb bizonyítéka.

Xavéri Szent Ferenc (1506-1552.)

Xavéri Szent Ferenc életszentsége szembeötlőbb, mint Szent Ignácé. Amit a rendalapító a római középponti házban rendszerbe szed, azt ő nagystílusban s világrészek távlatában valósítja meg. Akit a szentekben a csodák, a hódító sikerek vagy a háborzongató nélkülözések s az önsanyargatások ragadnak meg, az Xavérben eszményi szentet talál. Pedig nem ezek a külső sikerek, vagy a rendkívüli jelenségek, hanem éltető szelleme teszük Xavér nagyságát. Krisztus szeretete sürget engem, mondotta Szent Pál, a népek apostola. S ugyanezt mondhatta Xavér is, akit Krisztus szeretete szintén népek apostolává tett. Mintha csak érezte volna, hogy csupán tíz év adatik neki ázsiai térítéseire. Fel is használt minden percet, hogy „az Egyház határait messzebbre tolja”.

„Már 19 éves korában kicsinek találja baszk hazáját és a párizsi egyetemre iratkozik, hogy nagyratörő ábrándjait annál biztosabban megvalósíthassa. A doktorátust fényes sikerrel teszi le, de azért nem szobatudós, mert a játékban és sportban is az elsők közé tartozik. Szeret táncolni, sokat jár társaságba, de megőrzi magát minden erkölcsi rossztól. Élni és vigadni akar s így Ignácra, aki a Szent Barbara-kollégiumban szobatársa lesz, sajnálkozással néz. Ignác kedvessége eleinte terhére van, de amikor pénzforráshoz segíti, már komolyabban hallgat rá. El is mondja Ignácnak nagy terveit. De barátja nem tud lelkesedni ábrándjaiért, melyek gazdagságnál, hírnévnél és érvényesülésnél magasabbra nem szállnak. Ignác minderre csak az üdvözítő szavait ismétli: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, de lelkének kárát vallja?” Ferenc először csak mosolyog, azután bosszankodik a folyton megismétlődő intelmen, míg végre mégiscsak győz rajta a kegyelem hívása és elhatározza, hogy ő is más nagyságra és más érvényesülésre törekszik s Ignáchoz meg Faberhez csatlakozik.

A nagy lelkigyakorlat már teljesen Krisztus országának szolgálatába állítja. Értesítés érkezik, hogy hazájában beválasztották egy káptalanba, de későn jött, mert Ferencnek most már más tervei vannak, és a most megalakult Jézustársaság első tagjaival ő is Olaszországba megy.

Épp Rómában van, mikor a portugál király Ignáctól India számára hithirdetőket kér. Ignác Bobadillát szánta oda, de ennek betegsége miatt kénytelen legjobb barátját, Xavért küldeni Indiába. Útközben Lisszabonban Ferencet annyira megszeretik, hogy akarnák

visszatartani Portugáliában, de hivatása ellenállhatatlanul viszi Ázsiába felderítő és hódító munkájára. A pápa nunciusi meghatalmazásokat ad neki, ő azonban ezután sem engedi, hogy kiszolgálják, viszont az utolsó hajós szolgálatára is szívesen vállalkozik. Mindenkinnek mindenévé lesz, hogy mindenkit megnyerjen Krisztusnak.

Indiában szédítő távlatok bontakoznak ki szemei előtt. De ő a katekizmus igazságait először a szegény és egyszerű lelkeknek hirdeti. Eljár a kórházakba, a börtönökbe, a bélpoklosok telepeire, a kaszárnyákba. Majd az utcán gyűjti össze a sok rakoncátlan gyermeket és oktat, tanít kora reggeltől késő estig; a gyermekek révén kapcsolatba jut a szülőkkel, akik a legtöbbször névleg keresztények ugyan, de a valóságban nagyon távol állnak Krisztus szellemétől. Miattuk kell Xavérnek oly sokszor hallania: „Ha ilyenek a keresztények, minek keresztelkedjünk akkor meg?” Goában Ferenc sok botrányt megszüntet, és számtalan lelket vezet vissza Istenhez.

De őt nem azért küldték Indiába, hogy csak az idekerült fehéreknek legyen lelkiatyja s ezért a goai munkát másokra hagyva, Ferenc megkezdi felfedező útjait. A Kap-Komorin halászeit a portugálok tömegesen megkeresztelték ugyan, de arra már nem volt gondjuk, hogy a keresztény vallást is megismerjék és szerinte éljenek. Xavér a fehérek után először őket látogatja meg, hiszen a felvett keresztség által több joguk van erre, mint a pogányoknak. Mindenütt katekizál, de ez a katekizálás nem elvont tanítás, hanem ima, hit és élet. Amikor röviden elmagyarázta a tant, mindjárt fel is indítja hallgatóival együtt, közös ima formájában, a hitet, és elhatározást tétel velük, hogy e szerint akarnak élni, halni. Ez imáit mindenütt hátrahagyja s a keresztények távollétében is naponként ismétlik őket.

Xavér térítómódszerének eredményei csodálatosak voltak. Az egyszerű emberek még évtizedek múltán is kitartanak tanítása mellett, bármennyire akarják az eretnekek ettől eltántorítani őket. „Műveljetek csodákat, mint a Santo Padre tette, – ismételtétek – akkor majd mi is meggondoljuk, hogy tihozzátok csatlakozzunk-e.”

A kap-komorin-i keresztények után a szomszédos pogány törzsek következtek. Szavainak hatására itt oly bő volt a termés, hogy Xavér egy hónap alatt tízezer pogányt keresztelhetett meg. Felhalmozódott munkái miatt ekkor már csak a hit elemeit magyarázhatta meg nekik, de gondoskodott arról, hogy legyen, aki folytassa munkáját. Mikor utódai arról panaszkodnak neki, hogy a szegény emberek igen nehezen értik a tanítást s amit már megtanultak, azt is

könnyen elfelejtik, hogy régi babonáikba és rossz szokásaikba nem egyszer visszaesnek, – Szent Ferenc így vigasztalja őket: „őreg gyermekek ezek, legyetek hozzájuk nagyon kedvesek, viseljétek nagy türelemmel a gyengéiket és vigasztaljon meg benneteket az, hogyha most még nem is jók, majd azok lesznek. Legyünk hozzájuk mindig türelmesek. Jó purgatórium a velük való foglalkozás, örülünk kell, hogy még ha akarnánk, sem lehetnénk köztük tétlenek.”

Ez nagyon is igaz volt. Már Goából azt írja Xavér, hogy ha megtízszerezhetné erejét és idejét, akkor sem tudna mindenkinek eleget tenni. És Travankurban már nem is megtízszerezni, de megszáorozni kellett volna erejét. Küldi is egyre-másra Európába a sürgető leveleket, ír a rendházakba és az egyetemekre munkatársakért ... A coimbriai rektor félig gúnyosan meg is jegyezte: „Akár egész kollégiumunkkal Indiába költözhetnénk, hogy kéréseit csak részben is teljesítsük.” Kevés apostol érezte át annyira az üdvözítő szavait: „Nagy az aratás, kevés a munkás”, mint Xavéri Szent Ferenc. De azért nem csügged, tovább látogatja a portugál gyarmatokat, Malakka után leírhatatlan veszélyek és szenvedések közepette a Hátsó-Indiához tartozó szigeteket is felkeresi, itt már a mohamedánok hatását kell ellensúlyoznia. Nehezebb és lassúbb a haladás, de csodái, kifogyhatatlan türelme és folytonos imái úrrá lesznek a nehézségeken, és itt is szép számú a megtérés, ha nem is oly tömeges, mint Elő-India halászáinál. Számra kisebb, de tartósabb itt az eredmény.

Mivel Európából csak lassan szállingózik a segítség, Szent Ferenc kollégiumot létesít a bennszülött papok képzésére. De ennek vezetését sem veszi át személyesen, mert Maiakkában egy japánnal találkozott, s oly dolgokat tudott meg tőle hazájáról, hogy feltétlenül utána kell néznie, valóban oly kedvezőek-e az apostoli kilátások ennél a tehetséges és nagyrahitott népnél?

Japánban nem áll majd a térítés útjában sem a gyarmatosok önző zsarolása és rossz példája, sem az európai hivatalnokok kicsinyeskedése. Xavérnek mégis rengeteget kell Japánban szenvednie, főleg a hidegtől, és a hosszú gyaloglásoktól. Amikor felolvassa katekézisének japán fordítását, kinevetik rossz kiejtését, rongyos ruhája miatt pedig nem is engedik a császár elé.

Végre azonban mégis megnyeri több tartomány királyának kegyét. A kétezer keresztségnél nagyobb eredmény volt számára a tapasztalat, hogy Japánban nem lehet az Indiában bevált módszerrel dolgozni, hanem tudományos felkészültséggel kell elsősorban a

vezető körök megnyerésére törekedni. Ugyanakkor belátja azt is, hogy még Japánnál is fontosabb a kínai hithirdetés, hiszen a japánok részéről folyton azt kellett hallania, hogy ha a kereszténység igaz tant hirdetne, tudnia kellene arról a kínai bölcseknek is.

Xavér kettős elhatározással tér vissza Goába. Megfelelő számú hithirdetővel akarja ellátni Japánt és maga Kínában szeretne partraszállni. Programja első pontját részben sikerül is megvalósítania, a másik azonban már utódaira marad, mert Kína kapujában, Sancianszigetén sok nélkülözésben és gyötrő lázban, 46 éves korában befejezi földi pályafutását. 1552 december 3-tól már az égből folytatja apostoli munkáját.

Xavéri Szent Ferenc ritka tünemény az Egyház történetében. Csak tíz évet töltött Ázsiában, de oly lökést adott az Egyház hitterjesztő munkájának, hogy ez évszázadokra kihatott és biztos irányt jelölt, önmagával soha nem törődött, hanem egyedül csak Krisztus ügyével. Tápláléka kevéske rizs, keserű növény, répa vagy uborka volt. . . . Útjait csaknem állandóan gyalog és mezitláb tette meg, Malakka forró homokjában éppúgy, mint Japán jeges mezőin. A portugálok kishitúsége és önzése, a brahmánok áskálódása és a japánok fölénykedése ellenére is rendületlenül haladt előre diadalmas hódításában. Másnak bőven elég lett volna Goa, de az ő nemes ambíciója nem tudott e szűknek érzett keretek közt megmaradni. Amplius . . . többet. . . Végigjárja Elő-India partjait s mikor itt munkáját másokra is ráhagyhatta, Hátsó-Indiába ment. Buzgalmának azonban nem szabhat határt a portugál gyarmatvilág . . . Amplius . . . Japánba megy. Ez sem elég, Kína kell neki. . . Krisztus szeretete úzi s nem enged neki nyugalmat.

Módszere az oktatás s a legemberibben megértő szeretet. Mindenkinék mindenévé lesz ... A katonákkal kockán játszik ... Az előkelőkkel előkelő tud lenni... A halászokkal megosztja gondjait és megvédi őket pogány szomszédjaik támadásaival szemben . . . A japán boncokkal vitába száll s a királyok kedvéért leteszi rongyos ruháit és értékes ajándékokkal kedveskedik nekik.

S ennyi munka, nehézség és küszködés nem szórakoztatja el imáiban. Állandóan imádkozik, imádkozik útközben, imádkozik éjjel s oly vigasztalásokat érez, hogy gyakran felsóhajt: „Uram, mérsékelj a sok vigasztalást!” Imái természetfölötti boldogsággal töltötték el, amelyet soha meg nem zavartak a földi dolgok. Pedig amint maga írja: „Amit Indiában szenvedtem, semmi ahhoz képest, amit Japánban

kellett eltűrnöm.” S valóban, a japáni két év alatt egészen őszbeborult a haja.

Lovag volt, aki észre sem vette a kapott sebeket, hanem csak vezérére és annak ügyére gondolt.

Borgia Szent Ferenc (1510-1572.)

Kevés szent képét torzították el annyira életírói, mint Borgia Szent Ferencet. A szigorúságában is mindig emberi, csodálatosan szelíd, megértő és jóságos Szentből mogorva, félszegségig kicsinyes és érzéketlen emberijesztőt faragtak. Pedig kevés oly megnyerő szenttel találkozunk az Egyház történetében, mint Borgia Szent Ferenc.

1510 október 28-án született Gandiában, mint a fiatal hercegi pár elsőszülöttje. Atyai ágon VI. Sándornak, anyai ágon Ferdinándnak, Aragónia királyának leszármazottja. Vérével örökölte a jogot s amint ő mondotta, a kötelességet is, hogy ősei botrányaiért vezekljen, noha szüleiben már a katolikus élet példaképeit tisztelhet. Édesanyja hatását kell látnunk abban, hogy a kisfiú legnagyobb öröme, ha oltárt készíthet és misét játszhatik. De atyjának ez visszatetszik, mert örököse kezében inkább kardot akar látni, mint kelyhet. S a kis Ferenc ezentúl déli vérenek egész hevével sportra, vívásra és a művészetekre adja magát.

A császári udvarnál Borgia Ferenc rövidesen a legkedveltebb és legünnepeltebb fiatalok egyike lesz. Nem egy társa megirigyelte, amikor 20 éves korában oltárhoz vezette a császárnő legkedvesebb kísérőnőjét, Eleonórárt. Ugyanakkor kinevezték Borgiát a császárnő udvarnagává. A sors különös kegyeltjének látszott, hiszen alig 20 éves, s már nemcsak a császári pár legmeghittebb barátja, de egyszersmind a legboldogabb férj is. E 9 évnél, melyet a császári udvarnál töltött, talán még álmodni sem tudott volna szebbet.

De 1539 május elsején olyasvalami történt, amit Ferenc sohasem tudott feledni: élete végéig visszatér e dátum naplójában. E napon halt meg Izabella császárnő; ez az eszményi nő, aki édesanyja és hitvestársa mellett legközelebb állott szívéhez s akinek Isten után szeretett Eleonóráját is köszönte. Mint a császárnő udvarnagának, neki kellett május 17-én Izabella holttestének azonosságát esküvel erősítenie. A halotti beszédet e napon Boldog Avila János tartja s Borgia még aznap felkeresi a szentéletű szónokot, hogy megbeszélje vele lelki ügyeit. Eddig is gyónt, áldozott évente párszor, magánélete is feddhetetlen volt, vallásos érzésű volt, és sokat jótékony-

kodott, amint atyjánál és oly sok más spanyol nagyúrnál is látta, de mélyebb lelki életet csak mostantól kezdve él. Ezentúl havonként járul a szentáldozáshoz, többet imádkozik és keményebben bánik testével.

De mi adta neki erre a belső indítást? A halott Izabella arcának eltorzulása? Szépségének eltűnése? A szónokok így szeretik feltüntetni, de a történelmi tények mást mondanak. Borgia naplója sohasem emlékezik meg május 17-éről, de annál gyakrabban május elsejéről. Nem a szépség elmúlása, hanem a szinte fiúi szeretettel körülrajongott császárné távozása támasztotta lelkében azt az úrt, amelyet csak Isten fokozottabb szeretete volt képes betölteni. De azért Ferenc még nem gondol arra, hogy a világtól búcsút vegyen, hisz vele maradt drága hitvestársa és nyolc gyermeke.

Alig egy hónappal a császárné temetése után V. Károly a 29 éves Borgiát Katalónia alkirályává és helytartójává nevezi ki. E méltóságot rendszerint nagymúltú hadvezérek vagy politikusok kapták. Miért gondolt V. Károly a fiatal Borgiára? Bizonyára feledhetetlen felesége iránti kegyeletes emléke volt az egyik indítók, de ugyanakkor meg volt győződve, hogy Borgia megfelel nehéz feladatának.

Borgia mint alkirály három évet töltött Barcelonában. Nehéz és hálátlan munkája volt, mert féken kellett tartania a folyton civakodó és marakodó nemeseket, egész rablóbandákat kellett ki-Írtania, a kényelmes tisztviselőket kicserélnie. Az igazságszolgáltatás megjavítása is reá várt és közben évek mulasztásait kellett jóvátennie ebben a városban, amelynek falai befejezetlenek, kikötője hasznavehetetlen volt a megérkezésekor s amelyben sem hajókat, sem felszerelést, sem élelmezést nem talált. Mindenre megvan ugyan a meghatalmazása, de nincs hozzá pénz, mert V. Károlynak minden jövedelme világbirodalma terjesztésére kell. Borgia a lehetetlent is megkísérli, saját pénzből fizeti testőreit és panaszos leveleket ír, melyek azonban süket fülekre találnak. Ez időben a nép már szentnek nevezi, de légből kapott az az állítás, mintha csak hosszas belső tusakodás és kegyetlen önostorozás után írta volna alá a rablók halálos ítéletét. Fennmaradt leveleinek kitételei nyomát sem mutatják az ilyen aggályoknak: „Harmincat felakasztattam, – írja – Isten legyen irgalmas a többinek, ha a kezembe kerülnek.” A „szent” bizony nem átallja, hogy apáti és püspöki jövedelmet kérjen rengeteg kiadása fedezésére. Feddhetetlen, önmegtágadott és imádságos életet él, de a szerzetesi gondolkozástól még távol áll.

V. Károly annyira meg van elégedve Borgia barcelonai működésével, hogy őt és feleségét újabb kitüntetető méltóságra szemeli ki. A trónörökös feleségéül III. János leányát kérték meg. A leendő császárnő nevelését Eleonóranak, Borgia nejeének kellene irányítania, míg Ferenc a trónörökös udvarnagyának méltóságát kapja, ami azt jelentette, hogy II. Fülöp uralkodása alatt ő lesz a mindenható első miniszter. Úgy tervezték, hogy míg a formalitásokat elintézik, Borgia rendezi atyja örökségét. Ferenc így elhagyta Barcelonát, de új méltóságát nem foglalhatta el. A portugál udvar ugyanis kifogást emelt Eleonóra ellen, mert annak egyik nagybátyja kétségbevonta egyszer a portugál király törvényességét.

Két évig húzódtak a tárgyalások, közben Borgia így panaszkodik leveleiben: „Ezt érdemeltem meg tehát szolgálataimért, melyeket a boldogult császárné mellett, majd meg alkirály koromban tettem?” Valóban nem ezt érdemelte, de Istennek ezzel is megvoltak a maga tervei. Semmi úgy meg nem utáltatta Borgiával a világ hiúságát, mint ennek a két évnek sok megaláztatása és meddő küzdelme az igazságosabb bánásmódot. Nem volt ugyan kegyvesztett, de a helyzete rosszabb volt, mintha büntetésből mozdították volna el. Ehhez járult, hogy ekkor felesége is mind többet betegeskedett. Borgiának épp jókor jött a túlzóan szigorú, vezeklő ferences, Texeda testvér. Az ő hatása alatt Borgia naponkint több órát imában tölt és mind szigorúbb vezekléseket végez. Ezidőben már megkedveli a szerzetesi életideált. Boldog Faberrel és néhány spanyol jezsuitával való találkozása csak megerősíti új irányában. Közben meghal a trónörökös felesége és követi őt a sírba Eleonóra is. Borgia pedig nagy fájdalommal csillapultával, egy hónappal szeretett hitvestársa halála után, fogadalommal kötelezi magát, hogy mihelyt teheti, a Jézustársaságba lép. Előbb azonban gyermekeiről kell gondoskodnia, akik közül a legidősebb 15, a legfiatalabb 8 éves.

Titokban máris hozzáfog a teológia tanulásához. Négy év alatt megszerzi a doktorátust, legidősebb fiát kiházasítja és örököségé teszi s többi gyermekének jövőjét is biztosítja. De amikor 1550-ben Rómába indul, még csak örököse, és 2-3 páter tudja: mi van készülöben. Rómában a Szentatya és a császár hozzájárulásával a Jézustársaságnak tagja lesz.

Pappászentelése után visszatér Spanyolországba és egész szívet a lelkipásztori működésre adja magát. Prédikációin óriási tömeg jelenik meg és rengeteg a gyónója. Kilenc éven át valóságos vándor-misszionárius. Spanyolorzágnak, majd Portugáliának csaknem min-

den jelentősebb városában új lendületet ad a hitéletnek. Azt mondják, mégha meg sem szólalt volna, csupán a megjelenésével Krisztushoz ragadta volna az embereket. Szent Ignác a spanyol és portugál rendi tartományok ellenőrzésével és fejlesztésével bízta meg és Borgia néhány év alatt húsz új rendházat vesz át. De amikor népszerűsége tetőfokára ér, újra áskálódni kezdenek ellene, úgyhogy elhagyja Spanyolországot. Rómában Lainez generálist helyettesíti, míg az a trienti zsinaton van, majd utódja lesz az egész rend élén.

Megválasztatása napján, 1565 július 2-án ezt írja naplójába: „Dies meae crucis” (Az én keresztem napja). Régi álmának, hogy visszavonultságban készüljön elő halálára, egyszersmindkorra vége. Habár hajlama szerint a szemlélődő ima embere, mégis tud engedelmességből tevékeny lenni. „A Társaság igavonó állata leszek”, írja elhatározásaiban. Külön imáit, kedvelt ájtatosságait és személyes lekipásztori munkáit elhagyva, reggeltől-estig leveleket ír és olvas, hivatali ügyeket intéz, mintha soha más ambíciója nem lett volna. Azelőtt szerette a neve után írni: a „peccator” (a bűnös) megjelölést. De Szent Ignác akaratára ezt is elhagyta régen. Lelkületé most is a régi marad. Úgy engedelmeskedik volt alkalmazottjának, Marcos testvérnek az egészségét, pihenését és étkezését illetően, mintha ez a legtermészetesebb volna. A régi, bizonyos nagyúri felületességnek nyoma sincs többé rendelkezéseiben. A pápa óhajára magas kora és gyenge egészsége ellenére is azonnal hajlandó elkísérni a pápa követét Spanyolországba, Portugáliába és Franciaországba. A portugál királyi pár előtt, akik karrierjének megrontói és drága hitvesének sírásói voltak, alázatból csak térdenállva beszél. Kéri, üljön le, de ő avval mentegetődzik, hogy miután nagyot hall, így térdenállva jobban érti a királyné szavát. A pápa kívánságára a professzusházakban előírja a közös karimát. Egész haláláig minden tétében csupa alázat és engedelmesség volt.

Fennmaradt naplója tanúsítja, mennyire katolikus volt érzelmeiben. Imáiba zárja az összes országokat, a vezető személyeket, a nagy ügyeket. Különösen a missziók érdeklik. Ő veti fel először a későbbi propaganda-kongregáció gondolatát. Felvirágoztatja a perui, brazíliai és floridai missziókat. Legnagyobb öröme, amikor alattvalói hősiek áldozatairól kap híreket. És sok ily örömben volt része, mert generalátusa alatt 66 jezsuita mint vértanú és 36 mint a ragályos betegek iránti szeretet áldozata adta életét. A római pestis alkalmával Borgia szervezi meg a betegek gondozását és személyesen jár körül alamizsnát gyűjteni a betegek számára.

A novíciusoknál tett látogatásai alkalmával nem győzi ismételni: „öröm és jókedv! Szeretet és alázat!” a „Deo gratias!” (Hála Istennek) naplójának állandó refrénje akár jó, akár rossz hírt könyvel el. „Csak Jézust kívánom”, ezek voltak utolsó szavai. Lélekben már régen nem ezen a földön élt.

Egyes elcsavart gondolkozású életírói azt állítják, hogy annyira meghalt a világnak, hogy még saját gyermekeinek leveleit is olvasatlanul a tűzbe vetette. Ez azonban csak mesés kitalálás, Borgia nem ilyenekben látta a tökéletességet. Lelkiségétől mi sem állt távolabb, mint az ilyen félszeg és elcsavart aszkézis. Fennmaradt irataiból tudjuk, hogy állandó levelezést folytatott nemcsak gyermekeivel, hanem nővérével is, sőt a családi ünnepek alkalmával ajándékot küldött és kapott is tőlük. Halála előtt pedig megegyeszer elsoroltatta magának összes gyermekeit és unokáit, hogy utoljára is külön imádkozzék mindegyikükért. Mennyivel szebb és meghatóbb ez a valóság egyes szüklátókörű „aszkréták” apriorisztikus ábrándjainál! Kár, hogy Borgia Szent Ferencet inkább szubjektív ötletek, mint komoly történeti kutatások alapján ismerik.

Canisius Szent Péter, egyháztanító (1521-1597.)

Canisius Szent Péter rászolgált arra, hogy Németország második apostolának nevezzék. Annyit prédikált és tanított, hogy már ezzel egymagában megérdemelte volna e megtisztelő címet; oly sok és oly nagyjelentőségű művet írt, hogy ha mást nem is tett volna, már ezért az Egyház legnagyobb fiai közé kellene sorolni. Annyi tanáccsal és nehéz ügy elintézésével szolgált a pápai, fejedelmi és püspöki udvarokban az Egyház ügyét, hogy joggal láthatjuk benne az akkori német katolicizmus egyik leghatásosabb irányító szellemét; a jezsuita rendnek is oly sok intézetet szervezett és annyi fontos ügyét vitte előre, hogy már ez is kitölthetett volna egy egész életet. Egyszóval, ha négy-öt ember végezte volna el mindazt, amit ő egymaga megvalósított, mind e négy-öt embert meg kellene örökítenie a történelemnek. Szétágazó tevékenysége mellett a lelkéről sem feledkezett meg, állandó belső összeszedettségben élt s így emelkedett az életszentség s az imádság legmagasabb fokáig. Szent volt és apostol a szó legteljesebb értelmében.

Szent Ignác előtt 1521-ben bontakozott ki élethivatásának nagy terve, s ugyanebben az évben született, az akkor Németországhoz tartozó Nymwegenben, Canisius, aki az ifjú rendnek egyik leg-

kiválóbb alakja lett. Canisius atyja kilencszer volt Nymwegen polgármestere, de vállalta a mellett általánosabb jellegű megbízások lebonyolítását is. A kis Pétert a családban vallásosán és komolyan nevelték. 15 éves korában Kölnbe küldték tanulmányai folytatására. A tanulás mellett a diákok mulatozásai is érdekelték, s később azzal vádolta magát a Szent, hogy sok időt elpazarolt a szokásos diákcsinnyekkel és sörözgetésekkel. De társait sohasem követte a bűn útján. Esch Miklós volt a lelki vezetője, a későbbi híres karthauzi, SURIUS LŐRINC pedig barátja volt; Tauler műveit előszeretettel olvasta, - mindez sokkal tartalmasabbá teszi ifjúságát, semhogy a züllésben tudná boldogságát keresni. Amikor barátja belép a karthauziakhoz, ő még nem tudja, mi lesz, de azt már érzi, hogy az egyházi pályán van a helye.

Lelki élete mélyen öntudatosul és 19 éves korában örök szüzeségi fogadalmat tesz. Későbbi tanulmányai folyamán híreret hallja a Németországban tartózkodó Faber Péter jezsuitának, felkeresi Mainzban és vezetése alatt lelkigyakorlatot végez. 22 éves korában pedig felvételt kéri a Jézustársaságba. Ő az első német származású tagja az alig három év előtt jóváhagyott rendnek. Működése azonnal nagy eredményt mutat fel, mert még pappászentelese előtt kiviszi a császárnál, hogy az eretnekké lett kölni érseket állásától megfosssa s így megmenti Köln városát a katolicizmusnak. Teológiai tanulmányai közben már előadásokat és szentbeszédeket tart és kiadja Tauler, Szent Cyrill és Nagy Szent Leó munkáit.

24 éves korában szentelik pappá s ekkor a császár kíséretében Truchses bíborossal találkozik, aki a trienti zsinatra küldi helyettes tanácsadójául. Mikor a zsinati tárgyalások megszakadnak, Szent Ignác Canisiust Rómába hívja, hogy nagyrahitott fiának lelkén ő maga végezze a szerzetesi kiképzés utolsó simításait. Canisius engedelmességét is erős próbára teszi azzal, hogy a német fejedelmek állandó sürgetése ellenére, Szicíliába, a messinai kollégiumba küldi egy évre. 1549-ben Szent Ignác kezébe teszi le Rómában ünnepélyes fogadalmait. Két nappal előbb az Úr Jézus látomásban részesíti, feltárja neki szent Szívét, békét, szeretetet és kitartást ígér neki viszonzásul áldozatos szeretetért. E látomás után azzal a megrendíthetetlen elhatározással tér vissza Németországba, hogy Egyházáért és hazájáért erejét végsőkig megfeszítve fog dolgozni. Szent Ignácól kieszközli azt is, hogy a Társaság papjai havonként egy-egy szentmisét ajánljanak fel a protestánsok megtéréséért, amint ezt még ma is megteszi a Jézustársaság az egész világon.

Canisius a bajor herceg felkérésére először Ingolstadtba megy. Első jelentésében azt írja, hogy az egyetemi hallgatók még pénzért sem volnának hajlandók misére menni. De egyéniségének varázsa hamarosan meghódítja a várost, tömegesen hallgatják beszédeit s járulnak a szentségekhez. Népszerűsége oly nagy volt, hogy a következő évben már az egyetem rektorává választották. Három év múlva Bécs rekrisztianizálásával bízzák meg. Innen Augsburgba megy, hogy e várost, amelyben a katolikusok száma a lakosságnak már csak egy tizedét teszi, visszavezesse az Egyházba. Hét évig működik itt oly örvendetes eredménnyel, hogy IV. Pius pápa külön brevében köszöni meg neki apostoli fáradozásait. S valóban, száz év óta nem lehetett hasonló buzgóságot tapasztalni Augsburgban. Leírhatatlan tömegek tódulnak a bűnbánati körmenetekre, gyónáshoz és áldozáshoz. Pedig közben ki kellett egyenlítenie a zsinat ügyében a pápa és császár közt támadt ellentéteket. Be kell járnia a német püspökök és fejedelmek székhelyeit is, hogy a trienti zsinat határozatait elfogadtassa velük és megsürgesse kihirdetésüket. De kiadja Canisius e közben háromféle katekizmusát is, amelyek élete végéig 200 és azóta is számos kiadásban jelentek meg.

A lankadatlan Szent 60 éves koráig szinte állandóan úton van: hol Rómába hívják a német ügyek megtárgyalására, hol valamelyik német birodalmi gyűlésen kell a katolikus álláspontot képviselnie, hol valamely intézetet kell életre hívnia a papság és a vezető világiak képzésére. Mindenütt lelkesít s az eltévedt testvérekhez megértést és szeretetet visz. örül, amikor a zsinatra meghívják a protestánsokat is s mindent elkövet, hogy legalább Németország számára engedjék meg a két szín alatti áldozás. Ezt ugyan nem éri el, de sokszor kijárja a Szentszéknél, hogy Németországot külön enyhe intézkedésekben részesítsék. Erdemeiért püspökséget és bíbornoki méltóságot kínálnak neki, de a megtisztelő ajánlatokkal az alázatos szerzetesi kérését szegezi szembe: „Hagyják, hogy egyszerű szerzetes módjára szolgáljam Egyházamat, míg erőim engedik.”

V. Szent Piustól kieszközli, mentse fel őt az előző pápa ama megbízatásától, hogy neki kelljen a zsinati határozatokat a német fejedelmekkel elfogadtatnia, mert „nem az a mi hivatásunk, hogy vezessünk, hanem az, hogy szolgáljunk”. A pápa megbízza a magdeburgi Centuriáták számos tévedésének cáfolatával. Amíg tartományfőnök, nem sok időt szentelhet e sok tudományos kutatást igénylő munkának, de amikor P. Hoffaeus veszi át a német rendtartomány vezetését, Canisius Dillingenbe vonul és teljes energiával fog a mű

megírásához. Az első kötet 1571-ben, a második 1577-ben jelenik meg. Közben azonban XIII. Gergely Rómába hívja, ahonnan Morone bíborost kell elkísérnie a regensburgi gyűlésre. Élete így állandó fárasztó utazásban, felelősségteljes és nagyjelentőségű munkákban telik.

60 éves korában azonban már érzi, hogy nem bírja a szüntelen utazást és agitálást. Elüljárója a csendesebb Freiburgba küldi s itt tölti élete utolsó 17 évét. De itt is fáradhatatlan: jezsuita kollégiumot alapít, rendszeresen prédikál, megírja a svájci szentek életét s a kisgyermekeket katekizálja. Mikor már erre sincs ereje, tanácsaival és folytonos imádságaival támogatja fiatalabb szerzetes testvéreit. 1597 december 21-én hunyt el. Temetése valóságos diadalmenet volt s a nép kívánságára a székesegyház főoltára elé helyezték örök nyugalomra. A városi tanács emléktáblát helyezett sírjára e fölirattal: „Freiburg pártfogójának, Svájc atyjának, a katolikus vallás oszlopának, akit az egész kereszténység ismer.”

Canisius imaéletét egészen átjárja a Jézus Szíve iránti lángoló tisztelet, de irataiban mindenütt kicsillan a Szent Szűz iránti nagy szeretete is. Öregségének is legvigasztalóbb öröme az volt, ha a gyermekeket maga köré gyűjthette, hogy velük közösen imádkozza az olvasót. Szelídséget a protestánsok félreértették és titkos protestánsnak akarták feltüntetni; irataiban és tanácsai közt gyakran visszatér e gondolat: „Nem rosszak a mi elszakadt keresztény testvéreink, hanem tévedés áldozatai.” Hálát adott Istennek, hogy annak a Jézustársaságnak lehetett tagja, amelyet annyira gyaláznak s így is kivette részét Krisztus keresztjéből.

Bellarmino Szent Róbert, bíboros és egyháztanító (1542-1621.)

Bellarmino élő és ékesen szóló cáfolata annak a tévhitnek, mintha a jezsuita szinte természetzerűleg kétszínű, furfangos, a másvallásúakkal szemben pedig türelmetlen lenne. Szent Róbert maga az őszinte nyíltság, olyannyira, hogy önéletrajza olvasásakor helyelközzel az ember szinte a naivság benyomását kapja róla. Maguk a protestáns írók is elismerik, hogy soha nem ferdítette el tanításukat, sőt akárhányszor világosabban fogalmazta meg tételeiket, mint saját hittudásaik. Sőt akadtak a katolikus oldalon olyanok is, akik azt kifogásolták benne, hogy nagyobb gondot fordít a tévtan megértetésére, mint cáfolatára, ami mindenesetre pártatlanságát és lelkiismeretességét bizonyítja.

Bellarmino 1542 október 4-én született Montepulcianóban, nemes származású, de elszegényedett szülőktől. Anyja, II. Marcell pápa nővére, mélyen vallásos asszony volt, hetenkint háromszor áldozott, ami abban a korban ritkaság számba ment, hiszen akkoriban még a havi áldozást is sokan túlzásnak tartották. Gyermekeit is áhitatos szellemben nevelte és arra vágyott, bárha mind az öt fia jezsuitának menne. 12 gyermeke közül két fia és három leánya csakugyan egyházi pályára lépett. Róbert atyja, akit erősen terheltek a nagyszámú család anyagi gondjai, minden vallásossága mellett sem lelkesedett azért, hogy éppen a legtehetségesebb fia, Róbert, a jezsuita rendbe lépjen. S ezidőben a fiatal Bellarmino még maga is arra gondolt, hogy orvosi pályára lép, de mihelyt megismerte a jezsuiták kollégiumát, megváltoztatta tervét és csakhamar a Társaságba való felvételét kérte. Egy évi kemény ellenállás után édesatyja is megadta beleegyezését.

Bellarmino szerzetesi életének első éveit nem teltek simán. A gyenge szervezetű ifjút a nehéz tanulmányok nagyon kimerítették, de ilyenkor így vigasztalta magát: „Nem azért léptem be a szerzetbe, hogy tudós, hanem hogy szent legyek.” És lett mind a kettő. Már néhány évvel pappásztenelése előtt jelentős szónoki sikereket ért el Firenzében, Mondoviban és Páduában is, ahol teológiai tanulmányait végezte. Innen Löwenbe került mint teológiai tanár s egyetemi hitszónok. Majd felszentelése után az ifjúság lelki vezetőjéül is őt jelölték ki. Szónoki hírére még más országokból is Löwenbe özönlöttek a hívek, hogy szónoklatait és előadásait hallgassák. Ez időben kezdte Baius tévtanait terjeszteni a löweni egyetemen. Mivel Baius jóakarató és nagytekintélyű ember volt, Bellarmino soha meg nem nevezte előadásaiban, de annál világosabban és határozottabban állást foglalt téves felfogása ellen, amelyet később a Szentszék is elítélt. Hét évi löweni tartózkodás után Bellarminót Rómába rendelik.

Az örök Városban a széles látókörű XIII. Gergely, aki a Gergely-egyetem és a Német-magyar-kollégium anyagi megalapítója és felvirágoztatója volt, Bellarminót kívánta a hitviták számára felállított tanszékre. Szent Róbert 11 évig tanította a Gregoriánán a protestánsokkal szembeni hitvédelmet, majd a három kötetes „Controversiae” című könyvében közkinccsé tette előadásait. A könyv 40 kiadást ért el. Szerzőjét a katolikusok új Athanázként vagy újra feltámadt Ágostonként ünnepelték, a protestánsok megdöbbenését pedig legjobban Béza hittudósuk felkiáltása fejezi ki: „Hic liber nos per-

didit” (e könyv minket tönkre tett). A hitújítók több mint száz röpirattal, majd az úgynevezett Collegia Antibellarminianák-kal, Bellarmino elleni vitázó iskolákkal iparkodtak védekezni műve áttörő erejével szemben.

A tanítás és az írás mellett Szent Róbertnek még sok más elfoglaltsága is volt: lelki vezető s mint ilyen, Szent Alajosnak is lelkiatyja volt, a házfőnöki és tartományfőnöki tisztséget is betöltötte s ezek mellett igen gyakran igénybe vették szolgálatait a pápai bíboroskongregációk. 1598-ban írt katekizmusa már 400 kiadást ért el s 60 nyelvre lefordították. Rákövetkező évben bíboros lett, de életének szerzetesi egyszerűségén és szegénységén ez mit sem változtatott. Bőkezűsége és szeretete miatt a szegények atyjának nevezték. Ha maga már nem tudott valakin segíteni, másoknál járt közben érte, de soha senkit sem akart segítség nélkül hagyni. Szegény rokonságát viszont nem gazdagította, csak nagy anyagi szükségben segítette. Egész életében lankadatlan erővel dolgozott a papság reformján. Amikor pedig VIII. Kelemen terhesnek találja tanácsait, alázatosan és igaz örömmel távozik Capuába. Alig van ország, amelynek érdekében ne dolgozott volna. V. Sixtus és VIII. Kelemen elhidegültek tőle. A konklávékban senkitől kétségbe nem vont tekintélye és szentségének híre nagyon fokozták esélyeit a választásokon, de ő nem kívánt pápa lenni. Még a bíborosi méltóságáról is le akart mondani, de XV. Gergely ellenezte ezt, megengedte azonban, hogy a többi munkája alól felmentsék. Ekkor visszavonul a jezsuita novíciátusba s néhány nap múlva súlyosan megbetegszik. Orvosainak mindenben pontosan engedelmeskedik. Amikor pedig maga a pápa látogatja meg, csak egyet kér tőle: „Kérem Szentséged imáit, hogy Isten akarata teljesedjék rajtam. Elég sokáig éltem, az Egyháznak már úgysem használhatok. Hazakivánkozom.” Mikor pedig P. Viteleschi jelenti neki, hogy már közel a vég, örvendezve ismételteti: „Jó hír, jó hír!” Soha nem kérte a jó Istentől, hogy szenvedései csökkenjenek, hanem csak, hogy akarata erősödjék ezek elviselésére.

Munkássága szinte csodálatos. Minden kérdésénél felkeresi az eredeti forrásokat. Igazságszeretete és szelídsége nem egy – a hitviták légkörében felhevült tudós előtt túlzottnak tűnt fel. Kegyzettségét erős lélekkel viselte, el. Nyíltan megintett, ha kellett, püspököket, bíborosokat, királyokat, sőt magát a pápát is, úgy, amint lelkiismerete parancsolta. Mélyen alázatos volt, de a hízelgést vagy a meghunyászkodást nem ismerte.

Kosztka Szent Szaniszló (1550-1568.)

Amikor a 17 éves Szaniszló a Jézustársaságba lépett, már szent volt. Nála a novíciátusnak, melyben csak tíz hónapot töltött, nem a lelki élet megalapozása, hanem annak betetőzése lett a feladata. Atyja ellenezte, hogy fia szerzetbe lépjen, mert úgy vélte, hogy ez szégyenfolt lesz a Kosztkák történetében. E „szégyenfolt” nélkül ki tudna manapság a Kosztkákról? Az Úr gondolatai nem a mi gondolataink ... Szaniszlót főnemes szülei gondos és vallásos nevelésben részesítették. Mégsem tudták megakadályozni, hogy a finomlelkű gyermeknek ne kelljen a kastélyban megforduló vendégek durva tréfáit hallania. Megtörtént egyszer, hogy a kisfiút a bűnök közléről érzett lehellete oly iszonyattal töltötte el, hogy elájult. Ettől fogva szülei jobban ügyeltek arra, hogy idején másra tereljék a beszédet és Szaniszlót, szívük büszkeségét, megvédjék minden szabados beszédétől. Kosztká Szent Szaniszlót 14 éves korában szülei Bécsbe küldték a jezsuiták intézetébe. Társainak hamar feltűnt, mily áhítattal ministrál s mily élő hittel járul a szentáldozáshoz. Szaniszló, mihelyt tehette, belépett a Szent Borbála-egyletbe, melynek az volt a célja, hogy a protestáns áramlattal szemben az eucharisztikus szellemet mélyítse az ifjúságban.

De nem sokáig örülhetett Szaniszló a kedves intézeti életnek, Miksa császár ugyanis visszakövetelte a jezsuitáktól atyjának ajándékát s így ki kellett üríteniök az I. Ferdinándtól kapott házat s a fiúknak a városban kellett elhelyezkedniök. Szaniszló, Pál bátyjával és Bilinszky nevelőjükkel egy lutheránus házában vett lakást. Társai örültek az így beköszöntött aranyszabadságnak, ez azonban Szaniszlóra a megpróbáltatások korát hozta, amelyek igen megedzették jellemét. Mint testvére, ő is táncolni tanult, de bátyjának és barátainak mulatozásaiban nem vett részt, inkább otthon dolgozott és imádkozott. Viselkedése bosszantotta a többieket, akik durva módon töltötték ki rajta bosszújukat. De Szaniszló minden támadásra és gúnyolódásra önérzetesen ezt felelte: „Én nagyobbra születtem, nem az idelentiekért, hanem az örök, égi javakért élek.” Hiába ütlegelték, rúgták és tapostak át rajta, amikor éjjel hazatérve, Szaniszlót ágya előtt imában találták, a fiatal Szent hajthatatlanul kitarott az elvei mellett. Nehéz küzdelmeiben az ég rendkívüli kegyelmekkel is erősítette. Mikor megbetegedett és a házigazda nem akart papot engedni a házba, angyal jelent meg neki Szent Borbála társaságában és megáldoztatta őt. Majd a Szent Szűz jelenésében részesült, aki meg-

engedte neki azt is, hogy karjaiba zárja a kis Jézust. És felszólította, hogy lépjen a Jézustársaságba. A látomás valóságáról Szaniszlót hirtelen felgyógyulása biztosította.

Bécsben azonban a jezsuiták nem merték felvenni, mert atyja bosszújától féltek. Hiába fordult Szaniszló magához a pápai nunciushoz, az sem tudta felvételét keresztülvinni. Nem maradt más hátra, mint másutt tenni próbát. Az egyik páter reményt ébresztett benne, hogy Canisius Péter, a német rendtartomány főnöke, majd bizonyára felveszi. Erre Szaniszló koldusruhát öltött s mivel szépszerével nem távozhatott, Augsburg irányában megszökött. Bátyja és nevelője, amikor észrevették eltűnését, előbb a jezsuitáknál keresték, majd megneszelve, hogy merre távozott, lóháton üldözőbe vették. Útközben találkoztak is vele, de nem ismerték fel a mellékösvényen gyalogló koldusban Szaniszlót. Augsburgban Szaniszló arról értesült, hogy Canisius Szent Péter Dilingenben tartózkodik. Az erőslelkű ifjú habozás nélkül folytatta útját Dilingen felé. Útközben, amikor egyszer templomtornyot látott, nagy vágyat érzett, hogy Krisztus szent testével erősítse meg magát. Be is tért a templomba, de mily nagy volt szomorúsága, amikor azt látta, hogy protestáns imaházba tévedt. A síró angyali ifjún megkönyörült az Úr és Szaniszló másodszor is angyal kezéből áldozhatott.

Dillingenben Canisius Szent Péter először próbára teszi Szaniszlót: a Kosztkák sarját felszolgáló fiúnak osztja be az intézeti ebédlőbe. Szaniszló itt két hónapon keresztül a legalacsonyabb munkát végzi. Alázata és önmegtartózkodása oly példás volt, hogy halála után dilingeni kis szobáskáját azonnal kápolnává alakították át.

Végre alkalma nyílik Szaniszlónak, hogy két rendtársával Rómába menjen. Canisius úgy vélte, hogy még Németországban is elérheti őket Szaniszló atyjának bosszúja. Borgia Szent Ferenchez küldött levelében Canisius így ír róla: „Nos praeclara de illó speramus.” (Nagy dolgokat várunk tőle.)

Rómába e közben befutott a bécsi jelentés is Szaniszló történetéről: „A szorgalom és az erény példaképe – írják Szaniszlóról a bécsi páterek. Mindenki szerette . . . Még fiatal, de ítélete érett emberhez méltó . . . Kis termete nagy és fennkölt szellemet hordoz ... Naponkint két misét hallgatott, többször gyónt és áldozott, mint társai. .. szívesen és sokat imádkozott... Kezdetben mások megelőzték a tanulásban, de a retorikán már valamennyi társán túltett. . . Gondolatai éjjel-nappal Jézusnál voltak ... Sokszor kérte felvételét a Társaságba, mikor pedig még a nuncius sem tudott rajta segíteni,

akkor szánta rá magát a szökésre. Elhatározta, ha nem veszik fel a Társaságba, egész életén át vezeklő zarándok lesz, hogy hön szeretett Mesterét a szegénységben és gyalázatok elviselésében annál tökéletesebben követhesse . . . Erős és komoly jelleme arról biztosít minket, hogy nem szeszély, hanem az Isten kegyelme vezeti.” Végre Borgia Szent Ferenc nagy készséggel felvette Szaniszlót a Jézus-társaság római novíciátusába. Leírhatatlan volt Szaniszló öröme, mikor 1567 október 28-án megkezdhette újoncéveit. A szerzetesi életbe egyik újonctársa, a már nagytapasztalatú Aquaviva vezette be. De a pápai prelátusból lett novícius úgy találta, hogy inkább ő tanulhatna Szaniszlótól, mint Szaniszló ötöle.

Szaniszló nagyon komolyan vette a novíciátust. Sietett lemásolni magának a szabályokat, hogy annál gondosabban szabhassa hozzájuk életét. Még a legesekélyebb munkákban is kitűnt pontos, meggyőződéses engedelmisségével, örömmel viselte a legkopottabb ruhát is és a legalantasabb munkát is szívesen végezte. Különösen imáiban volt buzgó. Nem egyszer úgy elragadta a hív, hogy imádság közben a kertbe kellett mennie vagy hideg borogatást kellett tennie szívére, hogy el ne ájuljon. Szűz Máriát természetes, gyengéd, igazán gyermeki odaadással szerette. „Hogyne szeretethetném, hisz ő az édesanyám” – felelte kipirulva, mikor erről kérdést intéztek hozzá. Gyermeki közvetlenséggel tárta Szűz Mária elé gondolatait és szíve vágyait.

Mikor a Rómában tartózkodó Canisius arra buzdítja a novíciusokat, hogy úgy töltsék a kezdődő augusztus hónapot, mintha ez volna életükben az utolsó, Szaniszló sugallatot érez, hogy őneki valóban ez lesz az utolsó földi hónapja. Ettől fogva azt az egyet kéri a Boldogságos Szűztől, hogy mennybevitelének ünnepét már az égben tölthesse. Havi pártfogójának, Szent Lőrincnek ünnepén, augusztus 10-én még bizonyosabb lett abban, hogy égi Anyja meghallgatta imáját. S amikor ezen a napon kis lázzal ágybadólt, a házbeliek hitetlenkedő mosolya ellenére is egyre csak azt erősítgette, hogy már többé nem gyógyul föl.

A novíciátusi szép hónapokban az egyedüli zavart Szaniszló atyjának egy levele okozta, amelyben keserű szemrehányást tesz fiának, amiért elszökött és szerzetbe lépett. Szaniszlónak fájt, hogy atya nem érti meg, de amikor értesült róla, mennyire haragszik az édesatyja, szelíden csak így felelt: „Ha jó atyám tudná, mily boldog vagyok itt, nem illelne ily szemrehányással. Én akár Indiába is elmennék, hogy Isten hívását kövessem.”

De nem kellett Szaniszlónak atyja követelődzései elől Indiába szöknie, égi Anyja sokkal biztosabb helyre vitte ... Augusztus 14-én Kosztka Szaniszló az öröm és meghatottság könnyei közt vette fel a szentkenet szentségét, azután újra esdve kérte, fektessék a földre, mert alázatból így akart meghalni. E kérését teljesítették is és így a földre tett pokrócon, kezében a feszülettel és olvasóval várta mennyei Anyját. Nagyboldogasszony ünnepén egyszerre csak mosoly ömlött el arcán, látható szeretettel köszöntötte a szüzek társaságában előtte megjelenő égi Királynőt... Környezete csodálkozik ... Szaniszló oly szép, az arcán szinte természetfeletti derű ragyog, nem is tudják, él-e még. Ekkor Mária-képet tartanak elébe, de már nem veszi észre és nem mosolyog. Tehát biztos, hogy már elköltözött a szebb hazába. A kis Szaniszló egyszerűen intézte el a sokaknak oly félelmetes örök útra indulást: addig kiáltozott mennyei Anyja után, míg az el nem jött érte ... Amint az Egyház imája mondja róla: „Azidőt állandó munkával megváltván, sietett az örök nyugalomba térni. Kedves volt a lelke Isten előtt és sietett őt a siralomvölgyéből magához venni.”

Gonzága Szent Alajos (1568-1591.)

Az angyali Alajos nem egészen angyali családból származott. Sok erőszakoskodás és sok kevésbé épületes esemény vet árnyékot a Gonzága-nemzetség történetére. De amint az isteni igazságosság az emberiség bűneiért az ártatlan Istenembertől fogadott el elégtételt, hasonlóan a Borgiák bűneiért egy ártatlan Borgia, a Gonzágák vétkeiért pedig az angyali Gonzága Alajos vezekelt. Nem hiába emeli ki az Egyház imája, hogy Szent Alajos mind az ártatlanságnak, mind a vezeklésnek csodálatos példája volt. Sok mindent kevésbé értünk meg életében, ha szemünk elől tévesztjük lelkületének e két fővonását.

Alajos a lombardiai Castiglione várában született 1568 március 9-én. Atyjának nagy tervei voltak az elsőszülöttel: az ő feladata lesz, hogy az örgrófságot két férfitód nélküli nagybátyjának tartományai-val egyesítse s így a Gonzága-család hatalmát és dicsőségét eddig soha nem látott magaslatra emelje. Épp ezért nagyon örült, amikor már a kis Alajosban felcsillanni látta a vezetésre hivatott emberek tulajdonságait. A még alig 4 éves Alajost magával viszi a táborba s a kis Alajosnak nagyon tetszik ez az élet. A katonának kedvence s így nem egy csínyt elnéznek neki. De ugyanakkor a katonai durva-

ság is érinti lelkét. A gyermek már azon az úton volt, hogy erőszakos és zsarnokoskodó elődeihez méltó Gonzágává fejlődjék.

Szerencséjére 1573-ban a tuniszi hadjárat atyját a messze idegenbe hívta s így Alajos négy évre megint édesanyja nevelésébe került. A finomlelkű és mélyen vallásos anya hamarosan lecsiszolta Alajos lelkéről a rátapadt durvaságokat, naponta szentmisét hallgatott vele, maga oktatta a hit igazságaira, s így mély vallásos tartalommal töltötte el gyermeke lelkét. Ekkor tanul meg Alajos imádkozni. Mind több örömet talál abban, ha bensőségesen társaloghat a jó Istennel és szentjeivel. Atyja azonban 1577-ben visszatér Tuniszból s azonnal elhatározza, hogy a vallásos Alajos nevelésének új irányt szab. Firenzébe küldi, hogy ott az udvari élethez szokjon és a világtudományokat sajátítsa el. A tízéves Alajos nem vonhatja ki magát a Mediciek udvarának ünnepélyeiből és szórakozásaiból, de minél inkább akarják, hogy megkedvelje ezt az életet, annál erősebb undort érez iránta, mert üresnek és léhának találja.

Amikor csak teheti, a templomba menekül, itt keresi az igazi örömeit. Ez időben már természetes haragja és türelmetlensége ellen is keményen küzd. Szűz Máriáról olvas s úgy érzi, hogy semmivel sem szerezhetne mennyei Anyjának nagyobb örömet, mintha ebben a léha környezetben szüzességi fogadalommal teljesen neki szenteli életét. S valóban, a szerviták templomának szép Annuntiataoltáránál örök szüzességet fogad.

1579-ben már Mantuában, a Gonzágák ősi fészkeében találjuk, itt folytatja tanulmányait. De könnyelmű környezetétől mindjobban elzárkózik és másban keresi örömét, mint társai. 1580-ban Castiglionében kezébe jut Canisiusnak az imádságról írt műve. Ezentúl már órákig merül imába, úgyhogy már az imaélet magas fokán áll, amikor Milánó szent érseke, Borromei Károly, az első szentáldozás kegyelmeiben részesíti.

Az Eucharisztia csak mégjobban előreviszi Alajost az önfeláldozás útján. Atyja, aki maga is havonta gyónt, áldozott, amit az ő korában kivételes jámborságnak tekintettek, mégsem örült fia ilyen irányú fejlődésének és azért vitte magával Casalába, hogy személyesen irányíthassa utódja nevelését. De nem sok eredményt ért el, mert minél jobban igyekezett Alajost az élvezetekbe vinni, az annál inkább a szerzetesekhez menekült, és meg is vallotta nekik, hogy csak szerzetben lehetne boldog.

Alajos ezidőben már szigorúan vezekel, bizonyára azért is, hogy felvértezze magát az esetleges kísértésekkel szemben, de még inkább

azért, mert már egész valóját átjárja a vágy, hogy szenvedő Mesteréhez minél hasonlóbbá legyen. Mind öntudatosabban a szenvedő Krisztus lesz eszményképe, mely betölti lelkét. Már ily fiatalon megérti, hogy miért jó, ha az ártatlanok is vezekelnek.

A MADRIDI FÉNYES UDVAR, ahova szülei magukkal viszik, már nem tudja kikökkenteni e gondolat- és érzésvilágból. A spanyol udvarban töltött három év alatt ismeri fel, hogy Isten kegyelme a Jézustársaságba hívja. De atya teljes erejéből ellenáll e tervnek. Először azt hiszi, hogy ez a fia részéről csak tüntetés akar lenni játékszenvedélye ellen, amely rohamosan az anyagi pusztulás veszélyének teszi ki házáat, de csakhamar be kell látnia, hogy Alajosnak sokkal mélyebb indítóokai vannak. Atyja nagyon szerette elsőszülöttét, de mégjobban csüngött családjá dicsőségén. Azt is könnyen belátta, hogy könnyelmű másodszület fia nem fog sok dicsőséget hozni a Gonzága-családra. Ezért mindenképen azt akarta, hogy Alajos maradjon a család leendő feje. S hogy eltérítse fiát a szerzetbelépés gondolatától, Alajost 1584-ben öccsével körútra küldte a főbb olasz udvarokba. De amikor látta, hogy Alajost a folytonos ünnepségek sem tántorítják el szándékától, családjuk pap, szerzetes és püspök barátait küldi hozzá, hogy lebeszéljék szándékáról, vagy legalább arra bírják, hogy világi pap legyen. De Alajosnál az egyházi közbenjárók sem érnek célt, amire atya heves szemrehányásokat tesz fiának, hogy engedetlen, csökönyösségével beteg atyját a sirba kergeti, majd eltűntja, hogy megjelenjék előtte, mert látni sem akarja.

Így folyik az atya elkeseredett harca fia ellen mindaddig, míg csak a szolgák besúgására titokban ki nem lesi Alajos véres ostromzásait s könnyes sóhajtásait. Erre nem tud többé ellenállni s ő maga írja meg Rómába, hogy legdrágább kincsét, örökösét a Jézustársaságnak adja. De az elsőszülötti jogokat csak a bécsi udvar engedélyével lehetett másra átruházni. Jó hosszú idő telik el, míg a válasz megjön s az ügyvédek is meg tudnak egyezni az okirati formalitásokban. Atyja közben megbánja engedékenységét s újból egyházi személyeket küld Alajoshoz, térítsék el szándékától. De Alajos látva, hogy most minden elölről kezdődik, beteg atyjának komolyan megmondja, hogy viselkedése ellenkezik Isten világos akaratával. Atyja végre is feltétel nélkül beleegyezik fia távozásába.

Alajos 1585 november 2-án Mantuában, az egész Gonzága-család jelenlétében lemond elsőszülötti jogairól. Miután ő és öccse is aláírták az okmányt, Alajos vidáman odaszól Rudolfnak, az új örökösnek: „Nos, melyikünk a boldogabb? . . . Bizonyára én.” Az ünnepi ebédén már jezsuita talárisban jelenik meg. Soha ily jókedvűnek és ily beszédesnek nem látták.

A noviciátust 1585 november 25-én kezdi; vezekléseit csökkentik, de a legnehezebbnek azt találja, amikor meghagyják neki,

hogy gondoljon kevesebbet a jó Istenre, mert állandó imái és szeretetgerjedelmei láthatólag felemésztik testi erőit. Gyenge egészsége miatt már a következő évben Nápolyba küldik, ahol megkezdí filozófiai tanulmányait, melyeket 1587-től Rómában folytat. Itt teszi le szerzetesi fogadalmait. Erényei ekkor már vakítóan ragyognak mindenki előtt: alázata, egyszerűsége tökéletes, mindenben a silányabbat kívánja s aki vele tölthette az esti üdülést, másnap nagyobb áhitattal ment a szentmisére. Buzgóság, engedelmesség és a szabályok pontos betartása jellemzik Alajost.

1589-ben hazaküldik, hogy rendezze öccsének a mantuai herceggel való viszályát. Eddig minden békítési kísérlet kudarcot vallott, de a „szent” szavának engedtek. Ugyanekkor öccsének titkos házasságát erélyesen nyilvánosságra hozza, s ezzel véget vet annak a botránynak, hogy Rudolf oly nőt tart magánál, akiről még édesanyja sem tudta, hogy* egyházilag hites felesége. Amikor Alajos szentbeszédet tart, a környék papjai és szerzetesei egész éjjel gyónatnak és sok vadházasságot rendeznek.

1590 májusában Alajos visszatér Rómába. Milánóban imában megtudja, hogy már csak rövid ideig lesz e földön. Élete utolsó évét még fokozottabb buzgóságban tölti. 1591-ben kitör a pestis. Alajos azonnal kéri, hogy a betegeket ápolhassa, de először csak alamizsnát gyűjthet, majd pedig oly kórházba engedik, ahol nincsenek ragályos betegek. Egy azonban mégis odakerül és Alajos március 4-én megkapja tőle a bajt. Állapotában hamarosan javulás áll be s mindnyájan bíznak felépülésében. Egyedül Alajos várja a halált Úrnapijának nyolcadán. Állhatatos kérésére megáldoztatják, elbúcsúzik rendtársaitól, de mivel nem látszik közeli veszély, csak két páter marad mellette éjtszakára. Éjjel 11 óra körül mégis beáll a haláltusa. Szerzetes testvérei ekkor megkezdik a haldoklók imáit; égő gyertyával a kezében követi imáikat és Jézus nevével ajkán röppen el lelke az örökkévalóságba.

23 éves volt. Sem pap nem lett, sem a pogány missziókba nem kerülhetett, ahová annyira vágyott, de ma is apostoli munkát végez, mint az ifjúságnak ragyogó és vonzó példaképe.

Berchmans Szent János (1599-1621.)

Amikor az utolsó idők egyik legnagyobb pápája, XIII. Leo Berchmans Jánost szentté avatta, kijelentette, hogy ezt nagy örömmel teszi, mert mindig kegyelettel viseltetett a fiatal Szent iránt. Ugyan mit tanulhatott a nagy pápa, Aquinói Szent Tamás kiváló

ismerője, a világegyház lángeszű tanítója, a 22 éves korában elhunyt ifjútól? Berchmans úgynevezett „szerencsés természet” volt, akit a Gondviselés szinte tenyerén hordozott. Nemigen voltak nagy problémái, sem heves küzdelmei a vallástól mindjobban elforduló kortársaival. Mit tanulhatott tőle a világi uralmától megfosztott pápa, aki azután az új ellenséges érzületű társadalomban mégis oly tekintélyt tudott szerezni a pápaságnak, amely az Egyház történetében ritkítja párját? Bizonyára, – mint utóbb XI. Pius Kis Szent Terézben – XIII. Leo Berchmansban, az ő sajátos lelkületét akarta felmagasztalni. A nagy alkotások XI. Piusza a Lisieux-i Szent „kis útját” magasztalja és járja, hasonlóan XIII. Leo Berchmans hangyaszorgalmának biztos és kitartó célratörekvésének a tisztelője. Mert ha Berchmans, mint Kis Szent Teréz, szerencsés természet is, nagyságát nem ez, hanem a továbbépítés következetes megvalósítása teszi.

Berchmans Dies belga városkában született; édesatyja fiatal korában tanulni kezdett, de szüleinek szegénysége miatt kénytelen volt ezt abbahagyni és mesterségre térni. Mint tímár kereste meg a maga, és családja kenyerét. A szülőknek különös öröme telt Jánosban, aki szelídségével és kedvességével kivált testvérei közül. Tanítója kiemeli, hogy a tanulásban kitartó, a játékban jókedvű, de nem veszekedős. Már 7 éves korában örömét lelte, ha két-három szentmisénél ministrálhatott. Amint megtanult olvasni, sokat olvasta a szenteknek, különösen Szűz Máriának életét; nem csoda tehát, ha korán jelentkezett nála a vágy, hogy pap legyen. Szülei annál szívesebben hozzájárultak terveikhez, mivel a helybeli plébános, a premontrai Emmerich Péter, örömmel házába fogadta, hogy példája ösztönözze a nála lakó többi diákokat is. Társai már nyugodtan aludtak, amikor a kis Berchmans még mindig üdvözítőjével, mennyei Anyjával és őrzőangyalával beszélt. Annyi mondanivalója volt, nappal pedig nem maradt idő mindenre. Sokszor ellátogatott a közeli Scherpenheuvel Mária-kegyhelyre és már 12 éves korában itt örök szüzességet fogadott. Már ekkor buzgón gyakorolta, amit később a jegyzeteibe írt: „Nem nyugszom, míg Mária iránti bensőséges áhitat nem hevít!”

Mint derült égből a villámcsapás, érte atyjának az a kijelentése, hogy édesanyja folytonos betegeskedése miatt abba kell hagynia tanulmányait és mesterséget kell tanulnia. János térdenállva kérte atyját, engedje meg, hogy továbbtanulhasson. Mégél ő akár kenyéren és vízen, csak a papság kegyelmétől ne fossza meg atyja. El-

zarándokolt Szűz Mária kegyhelyére és ott is könyörgött, hogy tanulmányait folytathassa. Mikor atyja arról értesült, hogy Froymont mechelni kanonok felszolgáló fiút keres bentlakói számára, aki e mellett tanulmányait is folytathatja, elengedte fiát a kanonokhoz. Ez felismerte benne a nagy értéket és atyai jóakarattal viseltetett iránta. De ez nem jelenti azt, hogy Jánosnak ettől fogva könnyű lett volna a sora. A tanulást kora reggel és késő este kellett végeznie, napi misehallgatását, rózsafüzérét sem hagyta el, pedig nem kevés munkát adott neki a kanonok és a bentlakók kiszolgálása. De aláza-tos készséggel mindenre vállalkozott, csakhogy pappá lehessen. A fiúkra is igen jó benyomást tett és egy protestáns növendék később bevallotta, hogy az ő hatása alatt lett katolikus és később jezsuita is.

MIKOR 1516-ban a jezsuiták Mechelnbe érkeznek, János az ő iskolájukat keresi fel, noha eddigi tanárai is mindenképen maguknál szerették volna tartani. Berchmans lesz, itt az egyik első kongreganista és legbuzgóbb a szabályok betartásában. Imaélete feltűnően mélyül s túlzó vezekléseitől csak lekiatyjának tilalma tudja őt visszatartani. Ekkor kerül kezébe az 1591-ben elhunyt Gonzága Alajos élete. Elhatározza, hogy minél tökéle-tesebben akarja követni. Hetenkint többször áldozik s fokozott imával s vezekléssel iparkodik pályaválasztására az ég kegyelmét biztosítani. Sok ima és alapos megfontolás után úgy érzi, hogy Isten a Jézustársaságba hívja. Ezért fogadalommal kötelezi magát, hogy nem nyugszik, míg szán-dékát meg nem valósítja. De atyját csak nehezen tudta megnyerni tervé-nek. Atyja Mechelnbe jött, hogy meggyőzze fiát, hogy a családnak szüksége van az ő támogatására, majd egy papot is küldött fiához, de János minden rábeszéléssel szemben hajthatatlan maradt. Atyja végre is engedett és áldását adta fia szándékára. Megjutalmazta ezért az ég, feleségének rövidesen bekövetkezett halála után János atyjának sikerült folytatnia valamikor abbamaradt tanulmányait és két év múlva pappá szentelték az apát. Két más fiát pedig a jezsuiták, illetőleg az Ágoston-rendiek szerzetében láthatta. János 1616 szeptember 24-én kezdi meg noviciátusát. Első benyomását így fejezi ki: „Uram, hogy érdemeltem meg ekkora boldogságot?” Rövidesen megszövegezi életprogrammjának legfőbb pontját: „Ha fiatalon nem leszek szent, sohasem leszek az.” S valóban, elkésztet volna, hacsak hat évvel is kitolja elhatározásának meg-valósítását. A bűn elleni küzdelmet olyan komolyan veszi, hogy halála óráján boldogan kiemelheti: „Mióta a szerzetben vagyok, nem emlékszem, hogy egyszer is egészen tudatosan bocsánatos bűnt követtem volna el.” De ebben nem a félelem vezette, hiszen még a lelkigyakorlatban sem tudták megindítani azok az elmélkedések, melyek a bűnről és a bűn-hődésről szóltak.

De mégis ismert egy félelmet; a hivatását elveszteni! E veszély ellen védekezik azáltal, hogy imáit mindig jól végzi, mert „ha jól végzem imáimat, nem fenyeget a veszély, hogy elvesztem hivatá-somat; minden távozás a Társaságból az imádság elhanyagolásával veszi kezdetét”. Jellemző lelkiismeretére másik nyilatkozata is:

„Különösen nagyrabecsülöm az imádságot, az általános és részleges lelkiismeretvizsgálatot, nem is emlékszem, hogy ezek ellen valaha vétkeztem volna, a világ minden kincséért el nem hagynám ezeket.” Az ima mellett különösen a közös életet tartotta a tökéletesedés nagy eszközének. Gyengébb egészsége és komoly tanulmányai miatt nem engedték, hogy Szent Alajos módjára bánják testével. De kárpótolja magát: „maxima mea poenitentia, vita communis”, (a közös élet az én legnagyobb vezeklésem). S csakugyan, nagyobb penitencia alig képzelhető, mint úgy bekapcsolódni a közös életbe, ahogy azt Berchmans tette: „Úgy viselkedem valamennyi testvéremmel, mintha utolsó szolgáljuk volnék. Senkinél sem becslöm magam többre és mindenkiről csak jót gondolok. Senkivel külön barátságot nem kötök...” így lett mindenütt a közösség kedvence, a legkeresettebb társ, mert mindenkiben Krisztust szerette, a nélkül, hogy megakadt volna tekintete az emberek jó vagy rossz tulajdonságain.

„INKÁBB MEGSZAKADOK, – írja máshol – semhogy a legkisebb szabályt is megvessem... Nem könnyen kérek általános engedélyt ...” Csak az, aki maga is szerzetesi életet él, tudja, mennyire nem kicsiség az ilyen elhatározásokat nap-nap után valóra váltani.

Bellarmino Szent Róbert tanúsága szerint Berchmansnak nagyon élénk természete volt. Ennek is van talán része abban, hogy testvérei „Fráter Hilaris”-nek, Vidám Testvérnek nevezték. Viszont a „Fráter Modestus”, a Szerény Testvér elnevezés, mellyel szintén őt illették, az önmagán mindig uralkodó és mindenegyes mozdulatát öntudatosan fékező Berchmans találó elnevezése. S ez éppen élénk temperamentuma miatt annál több hősi áldozatról tanúskodik. Épp az ilyen, külsőleg alig észrevehető, de folytonos áldozatok miatt nevezik a szentek a szerzetesi életet állandó vértanúságnak.

Berchmansnál bizonyára Szent Ignác Lelkigyakorlatos könyvének hatása, hogy lelki jegyzeteiben holmi sopánkodásnak nyoma sincs, mindig határozott, katonás keménységgel ír: „volo . . . non quiescam . . . disrumpar potius . . .” (Akarom . . . nem nyugszom ... inkább megszakadok ...) Még a gyermekkorából magával hozott Mária-tiszteletébe is beleviszi ezt a férfias erőt: „*Akarom* Máriát szeretni. . . *Nem nyugszom*, míg gyengéd szeretet nem fűz legédesebb mennyei Anyámhoz...” Szent Szaniszló gyermeki lelkületénél pl. elképzelhetetlen az ily kemény elhatározás. Pedig Berchmans is már gyermekora óta minden bajában Szűz Máriához fordult. A kísértés idejére is ez az elhatározása: „Imádkozni, mással foglalkozni, türelem és a Szent Szűzbe kapaszkodni.” Élete három nagy kincsét is Máriára bízta: „Patrona sanctitatis, sanitatis et studiorum tu es, mea Mater, Virgo Maria.” (Életszentségemnek, egészségemnek és tanulmányaimnak te vagy a pártfogója, én Anyám, Szűz Mária.)

Ily elvek mellett Berchmans János hamar nagy tökéletességre emelkedett. Filozófiai tanulmányai vége felé közeledett, amikor kis

rosszullét fogta el. Első érzelmeit e vallomás fejezi ki: „Mennyire emészt a szeretet! Bárcsak elszakadnának a kötelékek, amelyek a földhöz fűznek. Mégis, legyen meg Isten akaratát.” Betegsége azonban nem látszott oly súlyosnak, hogy be ne ugorhatott volna az egyik megbetegedett szereplő helyett az augusztus 6-ra hirdetett nyilvános bölcséleti vitába. Az összes bölcséleti tételek védelmében fényesen megállta helyét, de amúgy is legyengült szervezetét a nagy hőség és a megerőltetett munka annyira tönkre tette, hogy ágyba kellett feküdnie. A tüdőgyulladással azonban nem képes megbirkózni. Augusztus 11-én a betegápoló testvér könnyek közt figyelmezteti, hogy jó volna a szentkenetet kérnie. „Mi az, kérde Berchmans, ön sír? Inkább örüljön velem együtt! Mily boldogító hírt közölt ön most velem!” Kérésére megengedi az ápoló, hogy kiterített szőnyegen térdelve vegye magához a szent Útravalót, oly komoly áhitattal mondja el a hitvallást és veszi fel a szentkenetet, hogy a jelenlevők mind zokognak a fájcfalomtól, csak ő nyugodt és boldog. „Legédesebb vigasztalásom, mondja, hogy mióta a Társaságba léptem, sohasem követtem el tudatosan bocsánatos bűnt sem és sohasem tettem semmit a szabályok vagy az előjárók ellen.”

Berchmans szentségének híre oly nagy volt, hogy halálos ágyához csak úgy tódultak a látogatók, köztük a rend generálisa, Vitelleschi és bíboros tagja, de Lugo is. Este János felolvastatja magának Szent Alajos halálát. Példáját követve ő is Te Deumot mond. Mindenkitől külön elbúcsúzik... Ekkor még egy rendkívüli erős kísértéssel támadja meg a sátán, amely alatt mindig csak ezt ismétli: „Milliószor inkább meghalni, mint Istent megbántani.” Majd Jézusnak és Máriának nevével ajkán, a feszülettel, olvasójával és szabálykönyvével kezében, csendesen és boldogan szenderült át az örökkévalóságba 1621 augusztus 13-án.

Szent Alajos mellé temették. Más volt a természetük, más az életkörülményeik, de mindkettőjüket ugyanaz az isteni szeretet hevítette és tette az ifjúság követhető példaképeivé.

Rodriguez Szent Alfonz (1531 – 1617.)

Szent Alfonz pusztán emberi szemmel nézve, jámbor, készséges, de nagyon egyszerű portás volt, akit 45 évig a kis Majorka-szigetén felejtettek, mintha másutt nem is tudtak volna mit kezdeni vele. A lélek szemével nézve azonban ő a nagy misztikus, aki Majorka-szigetén oly állandóan együtt él Jézussal és a Szeplőtelen Szűzzel,

mintha csak másfél évezreddel előbb Názáretben töltötte volna életét, – ő az, aki a néger rabszolgákhoz legnagyobb apostolukat küldi, akihez imáért és tanácsért fordulnak hittudósok, püspökök és alkirályok egyaránt.

Rodríguez Alfonz Segovában született. Felsőbb tanulmányokhoz akart fogni, amikor atyja meghalt és annak helyét kellett elfoglalnia a kereskedésben. Házassága boldoggá teszi szeretett feleségét és gondosan nevelt gyermekeit, de ő maga nem volt a kereskedői életre való, a család vagyonát nem gyarapítja, de bőkezűen osztogatja a szegények között. Hitvесе és leánya meghalnak, megmaradt kisfiával, édesanyjával és két nővérével szegénységükben is az irgalmasság gyakorlatainak szentelik magukat. S a jutalom. ..? Kisfiát is ki kell kísérnie a temetőbe. Ezekután mit keres még ő a világban? Felvételét kéri a Jézustársaságba, de mit kezdjenek ott e közel 40 éves jelentkezővel? A tanulmányok folytatásához már idős, a segítőtestvérek munkájára gyenge.. . Mégis, amikor másodszor is kéri felvételét, a rendi tartományfőnök nem tudja megtagadni kérését, mert mint mondta, nem akarta rendjét megfosztani egy szenttől. S valóban, ha nem mást, ezt megkapta benne a Társaság. S ha nem másért, egyedül ezért is érdemes volt felvenni őt. A történelem igazolta a tartományfőnök nézetét.

Szent Alfonz 1571-ben kezdte meg noviciátusát Valenciában. Már félév múlva Majorka-szigetére küldték portásnak a pálmái kollégiumba. Haláláig itt maradt és nap-nap után nagy szeretettel nyitogatta minden érkezőnek az ajtót. Sem diák, sem koldus nem hallott tőle soha türelmetlen szót, mert minden csengetéskor Jézus elé sietett és őt fogadta mindenegyus érkezőben. Ami szabadideje maradt a forgalmas portánál, azt a szentolvasó végzésére fordította, így nem volt egy percig sem tétlen. Az unalmat vagy egyhangúságot nem ismerte, mert szíve állandóan Istennél vagy Szeplőtelen Anyjánál volt.

Még belépése előtt történt vele, hogy egyszer így sóhajtott fel: „Jó Anyám, ha tudnád, mennyire szeretlek! Akármennyire szeretsz is engem, nem szerethetsz jobban, mint én téged!” A Szent Szűz pedig megjelent neki, megintette kijelentéséért és megmagyarázta, mennyire nem közelíti meg iránta való anyai szeretetét. Szent Alfonz mindig lelkesen védte Szűz Mária szeplőtelen fogantatását; amikor egy pap megkérdezte tőle, hogy lehet ebben annyira biztos, hiszen az Egyház még nem döntött e kérdésben, ezt felelte: „Szűz Mária maga mondta nekem.”

Érdekes jelenség életében, hogy noha igen gyakran részesült a Szent Szűz és az isteni üdvözítő megjelenésében, mégis élete végéig rengeteget zaklatta az érzékiség és a lelki szárazság. Még a szentek életében is ritkán olvas az ember olyan gyötrelmekről, amilyeneket neki okozott a sátán. Előjárói parancsára leírta lelki élményeit s az egyszerű segítőtestvér ez írása a misztikus irodalom remekműve lett. Címe: Lelkünk egyesülése Jézus Krisztussal.

Különösen megható, amit a szenvedésről ír. „A szenvedés keserű tengerében tárult elém a Szeretet és én rabjává lettem... Kimondhatatlanul gyötrődtem, amiért Uramat a kereszten láttam és kínjait én is átéreztem ...” Az ily elmékedések hatása alatt az édest keserűnek, a keserűt édesnek találta, az evilági dolgokat semmibe vette, az üldözést és a viszontagságot magához ölelte és csak azt szerette, ami mennyei. Különösen Jézus szenvedésében ismerte fel, mennyire jó az Isten, mert „aki a szenvedésben szeret, az szeret igazán”.

ÍME, imádságait hogyan írja le: „Imádság alatt úgy szenvedtem, mintha Krisztussal lettem volna a kereszten. Mindenfelől bizonytalanság és szorongatás vett körül. Nagy nyomorúságomban úgy éreztem, hogy elmerülök az undor és az irtózás tengerében, vagy összeroppanok, mint a kisgyermek az óriási teher alatt. A gyötrelem és a keserűség úgy átította lelkemet, mint a víz a belemártott kenyert.”

„Imádság közben az üdvözítő főségesen felemel és magával egyesít engem. És e nagy csendben egyedül vagyunk mi ketten. Amikor a kereszten megsebzett Szeretetet látom, ellenállhatatlan vágyódással vonzódom e kimondhatatlan Szeretethez lángtengerébe és nem nyugszik a szívem, míg vele egyesülve el nem merül benne. Úgy vonz engem a Szeretet, mint a nagy mágnes a kis vasdarabot. Amikor a lelkem megnyugszik Krisztusban, ő nekem adja mindenét és én is neki adom, amim csak van. Mindez az igazi szeretet szent egyszerűségében történik zaj és feltűnés nélkül. Ilyenkor úgy érzem, hogy az isteni gyönyör árja magával sodor, értelmem is és érzékeim is boldogok.”

„Ezt az egyesülést így világíthatom meg: a tűzben izzó vas maga is áttüzesedik. Magasfokú izzásnál már alig lehet megkülönböztetni a vasat a tüztől, mert tűz is és vas is, önmagában véve nem tűz, mert csak részesült benne. Hasonló egyesülés megy végbe az Istenben merült lélekben is. Megistenül a lélek, de azért teremtmény marad. A lélekben Isten szeretete izzik és szinte elemésztí e lángnak forró lehelle. Majd látja a lélek Istent, amint lakást vesz nála és szeretete mindenhatóságában megpihen benne. Gyakran oly elevenen látom magamban a mi legszentebb Urunkat, hogy mellette a szembejövő emberek olyanok nekem, mint az árnyék.”

Szent Alfonznál mindez nem volt üres érzelem. A világfi nem keresheti oly hévvel az élvezeteket, amelyen mohósággal ő kapott az önmegtágadási alkalmakon. Mire észrevette, hogy romlott ételt

adtak elébe, már el is fogyasztotta; szobájából tévedésből elvitték az egyetlen széket, s ő egy teljes évig megvolt nélküle. Ha elfáradt, az ágya szélére ült. Csak élete végéig használt alváskor derékaljat, mert így kívánta előjárója. Alázatosságában a legnagyobb bűnösnek tartotta magát. Engedelmessége pedig annyira egyszerű és hitből fakadó volt, hogy szinte megütközünk eljárásán. Előjárója egyszer nyitva látja Alfonz szobájának ajtaját s megkérdezi, miért nem zárja be, mikor elhagyja. Ezentúl Alfonz napjában százszor is lezárja az ajtót. A templom kórusán tiszteletből fel akar állni, amikor előjárója arra közeledik, de ez int, hogy maradjon ülve és Alfonz ülve marad mindaddig, míg sok keresés után a kóruson rá nem bukkannak. Csin-talan gyerekek gyakran meghúzták a porta csengőjét, de ő ilyenkor sem haragudott, ha rajtakapta őket, szívesen mosolygott és kedves megjegyzéssel búcsúzott tőlük, mintha csupa élvezet lett volna neki, hogy a portához siethet. A pestises betegeket csak az előjárója parancsára hagyja el. Élete utolsó hat hónapját teljesen tehetetlenül, ágyban töltötte, de soha senki nem látta türelmetlennek, soha senki panaszszót nem hallott ajkáról. Most is lelkeket mentett s mint egészséges korában, most is állandóan morzsolta a szentolvasót. Halála előtt mind fokozottabb vágyakozással ismételtette Jézus szent nevét, e névvel ajkán és tekintetével a feszületen, szállt az örökkévalóságba, amelynek előízét nem egyszer tapasztalta, amikor napokon át szinte állandóan szemlélte Istent.

Kláver Szent Péter (1580-1654.)

Kláver Szent Péter a négerek apostola és a rabszolgák rabszolgája volt. Nem mintha előtte vagy utána nem törődtek volna a Dél-Amerikába hurcolt néger rabszolgákkal, hanem mert senki oly sokáig és oly szinte anyai gyengéd szeretettel nem szentelte életét az emberiség e legutolsóinak, mint Kláver Szent Péter. XIII. Leó szerint a Szent minden csodájánál nagyobb csoda volt, az ő közel 40 éves működése a négerek között.

Katalónia Verdu nevű falujában született. Eleinte kanonok nagybátyja tanította, majd a jezsuiták barcelonai intézetébe került. 22 éves lehetett, amikor felvételét kérte a rendbe. Mikor Majorkaszigeten filozófiai tanulmányait végezte, a kollégium idős, szentéletű portásának, Rodriguez Szent Alfonznak hatása alá került. Az előjárók engedélyével naponta meglátogatta a nagytapasztalatú testvért, és gondosan feljegyezte magának mindazt, amit tőle hallott.

Az aggastyán különösen a szerencsétlen néger rabszolgák lelki nyomorát festette le oly hévvel, hogy Kláver az elsők közt jelentkezett Dél-Amerikába, amikor a rend generálisa felszólította a spanyol rendtartományokat, hogy ajánljanak fel egy-egy fiatal szerzetest e nehéz munkára.

Kláver 1610-ben érkezett társaival Karthagénába. Először azonban Bogotában kellett teológiai tanulmányait elvégeznie. Pappá szenteltetése után P. Sandoval mellé osztották be a négerok lelki gondozására. Mivel azonban P. Sandovált előjárói csakhamar Peruba rendelték, Kláverre maradt az Afrikából Karthagénába érkező és Karthagéna közelében alkalmazott négerok gondozása. Kláver annyira életfeladatának ismerte fel ezt a munkát, hogy előjárói engedélyével, ünnepélyes fogadalmikor még külön fogadalommal kötelezte magát, hogy egész életét a rabszolgák szolgálatára szenteli.

Évenként átlag tízezer négert hoztak Afrikából Karthagénába, hogy a földeken és a bányákban a legnehezebb munkát velük végeztessék. Nem volt könnyű e szerencsétlen emberekhez férközni. Afrikában összefogdosták és a hajón barmok módjára összezsúfolták, ütlegelték és a legembertelenebb módon gyötörték őket. Nem csoda, ha a szegények a fehér embertől már semmi jót sem vártak. Megnehezítette a helyzetet az is, hogy a sok különféle tájszólást szinte lehetetlen volt megtanulni. A Szent elsajátította a legelterjedtebb nyelvet, a többi törzssel azonban csak tolmácsok által érintkezhetett.

Mielőtt a rabszolgákkal megrakott hajó megérkezett volna, Kláver sok élelmiszert, édességet és gyümölcsöt koldult össze az ő „kedves gyermekeinek”. Majd buzgó imával és kemény vezekléssel esdette le munkájára az ég hathatós kegyelmét. A hajó érkezésének hírére a kikötőbe sietett, hogy már a hivatalos vizsgálatnál is jelen lehessen. A bizalmatlanul bámészkodó fekete rabszolgáknak nagy szeretettel mondogatta: „Bizalom, testvéreim!” Néger tolmácsai pedig megmagyarázták az újonnan érkezetteknek, Kláverre mutatva: „Ő barátotok, ő atyátok!” Amikor Kláver kitergette a négerok előtt zsákjainak tartalmát, e nagy gyerekek mind köréje gyülekeztek és ugrándoztak örömben. „Ne féljete, biztatta őket, jobb dolgok lesz itt, mint Afrikában volt.” Ezután a betegek fedélzetére sietett, ahol mindig szörnyű látvány tárult szeme elé: a betegek és a halottak a legnagyobb összevisszaságban feküdtek. Kláver átölelte a szerencsétleneket, sebeiket bekötözte, étellel kínálta őket és gondoskodott a holtak eltemetéséről. Mikor kiszállásra került a sor, már

mindnyájan tudták, hogy legalább e szerető atyjuknak gondja lesz rájuk.

A rabszolgakereskedőknek sürgős volt az üzlet és azért minél hamarabb szerették volna eladni a néger rabszolgákat, de Kláver kijárta a hatóságoknál, hogy ne lehessen őket továbbvinni addig, míg a katolikus tanban ki nem oktatta őket. Ez idő alatt a betegeket is gondozhatta. Kláver krisztusi szeretete fogékonnyá tette a lelkeket szavának befogadására. Csakhamar egéaz szívvel ismételték rövid, de megkapó imáit: „Jézus, Isten-Fia, légy atyám, anyám mindenem! Nagyon szeretlek, szívből bánom, hogy megbántottalak! ... Istenem, nagyon, nagyon szeretlek!” Amikor a négerek már megtanulták a főbb hitigazságokat, Kláver megkeresztelte azokat, akik azt kérték. A keresztelést mindig a legnagyobb ünnepélyességgel végezte. Külön oltárképet festetett, amely a kereszten függő Krisztust ábrázolja, az oldalából folyó vért a pap ezüst kehelyben felfogja és megkereszteli vele az előtte térdelő négert. A kép felső részén az egyik oldalon a mennyei örömben lehet látni rengeteg négert, a másikon pedig a pokol kínjai vannak szemléltetve.

De a keresztség megható ünnepélyével még nem fejeződött be Kláver munkája. A megtérteket katolikus életre kellett szoktatni. Ez könnyebben ment azoknál, akik Kláver közelében maradtak, mert ezeknek továbbra is megtarthatta rendszeres oktatásait. Akiket azonban messze vittek, azokat egy értelmesebb társukra bízta, hogy később is vigaszt találjanak a vallás igazságaiban. Amikor hozzájutott, ellátogatott a távolabbi telepekre is. Sok telepes kérte, foglalkozzék a szolgálival. A Szent ilyenkor nem törődött sem a távolsággal, sem a hőséggel, csak hogy kedves gyermekein segíthessen. A betegeknek ő volt az ápolója és egyetlen gondozója. Pedig a sok ragályos nyavalya leginkább a pizsokban élő rabszolgák közt szedte áldozatait. Szemtanúk megfigyelték, hogyan hozta rendbe szegény betegek ágyát, miként tisztogatta undok sebeiket. Minél elviselhetlenebb bűz fogadta egy-egy viskóban, annál nagyobb szeretettel ölelte magához szenvedő gyermekét és iparkodott gyengédségével enyhíteni és elviselhetőbbé tenni a nagyon is súlyos keresztet. Olyankor, amikor természete túlságosan visszaborzadt az elviselhetetlen büztől, csak azért is nagy áhitattal megcsókolta a szörnyű sebeket. Ekkora szeretetnek nem lehetett ellenállni. Még aki eleinte ellenszegült is neki, most már maga kérte a keresztségét, vagy hogy gyógyíthasson. A gyógyíthatatlanok kórházának is ő volt a lelkiatyja. Amikor négy évvel halála előtt megkérdezték, hogy eddig hány négert

keresztelt: „300,000-nél többet”, felelte a Szent. Pedig nemcsak négerket, hanem mohamedánokat és eretnekeket is szép számmal nyert meg az Egyház tanításának.

Honnan merített Kláver erőt és áldást munkáihoz? Imáiból és hátborzongatóan kemény vezekléseiből. Annyira bensőségesen együttélt Istenével, hogy nehezeére esett gondolatban mással foglalkoznia. Nem egyszer egy szentséglátogatás, sőt egy szentkép megpillantása is elragadtatásba ejtette. Éjjel kemény ágyán legfeljebb két-három órát pihent, a többi időt imára és vezekléseire fordította. Minden péntek éjjel durva bűnbánó ruhában, a fején töviskoszorúval, vállán nehéz kereszttel járta a kollégium folyosóján a keresztutat. Minden éjjel háromszor véresre ostorozta magát. Kenyéren és burgonyán kívül mást nemigen evett. Ruhája alatt a hátán keresztet viselt napközben is, amelynek éles szögei testének állandó fájdalmat okoztak. Nagy alázatosságában ismételten kérte előjáróit, hogy a testvérek h'ázimunkájára alkalmazzák. Kortársai szerint a legnagyobb csoda, hogy az ottani rettentő hőségben ennyi munka mellett is oly szigorú vezekléseket végezhetett a nélkül, hogy özszeroppant volna.

Már 70 éves volt, amikor egy, az orvosok előtt is ismeretlen betegség következtében elvesztette tagjainak használatát. Mivel az 1561-i pestis csaknem az összes segítőtestvéreket elragadta, az előjárók egy négerre bízták a tehetetlen beteg ápolását. Csak igen későn jöttek rá, mily gonoszul fizette vissza ez a néger Klávernek mindazt a jót, amit népével tett. A Szent azonban sohasem panaszkodott és senkinek sem mondta, mily durván ráncigálta, lökte, mily embertelenül kezelte ez az „ápoló”. A nagy vezeklő ezt a szenvedést is elfogadta, mintegy Isten kezéből.

Betegségében Kláver Szent Péter nagy vigasztalással hallgatta, amikor lelki mesterének és atyai barátjának, Rodriguez Szent Alfonznak ekkor megjelent életrajzából olvastak fel neki egy-egy részt. Kláver előre megmondta, hogy Szűz Mária ünnepén fog meghalni. 1654 szeptember 6-án, két négerrel a templomba vitette magát, hogy itt megáldozzék. Este magas lázt kapott. Kisboldogasszony ünnepén már nem tudott beszélni, halála előtt szinte átszellemülten szép volt. Amikor halálának híre ment, oly sokan tolongtak a koporsójához, és a környék rabszolgái annyi emléket akartak vinni tőle, hogy alig tudták a templomban felállítani ravatalát. „A mi atyánk halt meg!” – hangzott a zokogó négerek ajkáról. Már a temetéskor is csodák bizonyították, hogy mily kedves volt élete az Úr színe előtt. Kláver

Pétert XIII. Leó szentté avatta és az összes néger missziók pártfogójává tette.

Regis Szent Ferenc (1597-1640.)

Szent Ferenc halála után 70 évvel a janzenisták azt kezdték suttozva terjeszteni róla, hogy halála előtt elbocsátották a Jézus-társaságból. Olyan ügyesen s annyira kitartóan terjesztették e mesét, hogy nem is oly régen még jezsuita író is akadt, aki félig-meddig hitelt adott e légből kapott állításnak. Pedig a megőrzött hivatalos levelekben nemhogy semmi nyoma nincs az elbocsátás gondolatának, hanem mindvégig mélységes tisztelet nyilvánult meg az iránt, akit a nép már évek óta csak a szentnek nevezett.

Bizonyos, hogy Regis nem volt a kora ízlése szerinti apostol; elég egyszerű volt ahhoz, hogy az evangéliumban százszázalékosan higgyen és elég egyenes jellemű, hogy megalkuvás nélkül hirdesse is mindenkinek. Rómába is eljutottak a panaszok, hogy túlságosan egyszerűen beszél és nem eléggé csiszolt. A rendfőnök azonban mindenre csak így felelt: „Szívükből kívánok sok hasonló munkást a Társaságnak.” A rendfőnök annyira értékelte Regis működését, hogy alig három hónappal a szentnek bekövetkezett halála előtt azt sürgeti, Regis Ferencet bízzák meg Dél-Franciaország misszióinak központi szervezésével és állandósításával.

Vianney Szent János Regis sírjához zarándokolt, amikor nem boldogult teológiai tanulmányaival. Kettejük működése közt sok a hasonlóság, de azzal a különbséggel, hogy míg az arsi plébános egy helyben várta a hozzá özönlő bűnösöket, addig Regis rendesen talpon volt és hegyen-völgyön, havon, jégen keresztül utánajárt az eltévedt bárányoknak; s míg Vianney 40 évig győzte az iramot, Regisnek csak tíz év adatott népmissziós munkájára.

Regis Ferencet szülei oly gondosan nevelték, hogy plébánosuk csak a „plébánia angyalának” nevezte a gyermeket. A jezsuitákhoz került iskolába, ahol már kisdíák korában kitűnt az Oltáriszentséghez való nagy tiszteletével és a Szent Szűz iránti szeretetével. A Mária-kongregációban vezetőszeretpet vitt és társaira nagy hatással volt. Amikor 19 éves korában a pályaválasztás kérdésével foglalkozott, belső hangot hallott, amely ezt mondta neki: „Légy jezsuita és szenteld magad a bűnösök megtérítésére.” A Társaságba nehézség nélkül nyert felvételt.

Novíciusmesterének erősen fékeznie kellett, nehogy hosszú

imáival és nehéz vezekléseivel tönkre tegye egészségét. Amikor rendi tanulmányait végezte, feltűnt társainak, hogy éjszakánként mennyi időt tölt az Oltáriszentség előtt. Aggódva tettek jelentést erről a ház főnökének, de tőle, nem kis meglepetésükre ezt a választ kapták: „Hagyják ezt az angyalt Istenével! Szent ő és én azt hiszem, hogy az Egyház oltárra fogja emelni.” Ferenc már a bölcséleti tanulmányok idején többször elkísérhette a pátereket a szomszédos falvakba, hogy a katekézisinél segítségükre legyen. Oly ügyesen készítette elő a rábízott gyermekeket a gyónásra, hogy ezentúl a ház alkalmazottait is neki kellett katekizálni. Ekkor annyira nekimelegedett az apostoli munkának, hogy az előjáróit arra kérte, végezhesse rövidebben a teológiát.

S valóban, a körülmények megkívánták, hogy pappászenteltetése után azonnal munkába állítsák. Ferenc ugyan ismételtlen a kanadai missziókba kéredzkedett, de előjárói úgy találták, hogy Franciaországban még nagyobb szükség van rá. S Regis csakugyan mentőangyalként jelent meg a hugenotta háborúban elvadult és teljesen magárahagyott nép „között. A hegyekben elszórtan lakó falusiak, kezdetben nem egyszer kövekkel fogadták, de Regis Ferenc türelme és kimondhatatlan alázata rendszeren hamar megnyerte számára e nem rosszakarató nép bizalmát.

Missziós munkáját rendszeren a gyermekekkel kezdte. Ezek hamarosan elhozták szüleiket, a szülők pedig a szomszédokat, sőt még a szomszéd falvak lakóit is oda csődítették szószéke köré. Ha valahová megérkezett, hamar híre ment a „Szentnek” és egész tömegekben zarándokoltak oda, ahol missziót tartott. Még a protestánsok sem tudtak ellenállni neki és a katolikusokkal vetekedve siettek meghallgatni Ferencet, aki – mint mondták – úgy beszél Istenről és a vallás dolgairól, mintha mindezt a saját szemével látná. A gyóntásnak nem akart vége szakadni. Mikor végre úgy látszott, hogy Regis kicsit pihenhet, nem egyszer újabb csoport jelentkezett: „Atyánk, egész éjjel gyalogoltunk, hogy téged hallhassunk.” S erre előlről kezdődött az oktatás, a prédikáció és a gyóntatás, amíg csak mindenkit ki nem elégített. Igaz, a darabka kenyeret és a néhány burgonyát este éppúgy elfogyaszthatta, mint délben. És sokszor így ment ez heteken keresztül. Hazatérte után rendtársai kérdezték: nem fárasztja-e ez a munka? „Nem, felelte egyszerűen, frissebb vagyok, mint valaha!”

Az összes tanúk megegyeznek abban, hogy nagyon egyszerűen és keresetlenül, sőt egyesek szerint közönségesen beszélt. Mégis, job-

ban megindította hallgatóit, mint korának divatos, nagynevű szónokai. Életének szentsége révén főleg szívből fakadó alázatosságával és meleg szeretetével férközött a szívekhez. De azért nem mindenki lelkesedett érte. Ellenségei, különösen a nyugalmukban és a bűnös életükben megzavart egyháziak, bevádolták Vivarais püspökénél, hogy erőszakos, túlzó, nincs józan ítélete stb. A hirtelen természetű főpap, aki kezdetben igen örült a Szent jelenlétének, erre azt kívánta, hogy hívják vissza egyházmegyéjéből és Rómába is felterjesztette panaszra. Hamarosan belátta azonban, hogy félrevezették és akkor őszintén iparkodott, mind Regis francia előljáróinál, mind Rómában is, jobb színben feltüntetni a Szentet. Egyházmegyéjének azonban már nem tudta megnyerni őt, mert elég nagy és elég elhanyagolt volt Dél-Franciaország ahhoz, hogy az olyan apostoli tüztől hevülő pap, mint Regis, ne unatkozhasnék benne. De la Motte grófhhoz hasonlóan Regis kiváló kortársai közül sokan életük legnagyobb kegyelmének tartották azt, hogy megismerhették és hallhatták őt. Érthetetlen volt az emberek előtt, miként bírja Regis a sok munkát, hiszen alig evett, a puszta földön vagy csak néhány deszkán hált s ezenfelül kegyetlenül ostorozta is gyenge testét. Róla igazán nem lehetett azt állítani, hogy vizet prédikál és bort iszik, mert még ennél a végtelenül igénytelen népnél is igénytelenebbül élt.

1636-tól kezdve csak a téli hónapokat szánhatta a hegyi nép misszióinak, mert nyáron Le Puy püspökének óhajára a város megreformálásán kellett dolgoznia. Alighogy megkezdte katekéziseit a városban, kicsinynek bizonyultak Le Puy gyönyörű templomai, mert négyezernél is több ember tolongott a szószéke körül. Pedig Ferenc annyira egyszerűen beszélt, hogy egyesek a jezsuita tartományfőnök-nél panaszt emeltek, s alkalmatlannak mondták arra, hogy Isten igéjét hirdesse. A tartományfőnök személyesen akart meggyőződni a dologról, de a tömeg miatt csak nehezen tudott bejutni a templomba. A beszéd alatt meghatottságában folyton könnyezett és utána kijelentette a vádaskodóknak: „Bárcsak minden pap így beszélne! Ha ebben a városban lakték, egyetlen beszédét sem mulasztanám el!”

REGIS AZONBAN NEMCSAK BESZÉLT, hanem cselekedett is. Először a szegények gondozását vette kézbe. Megszervezte a város hölgyeit úgy, hogy mindennap más-más házba került a „nagy üst”. Így sorban megvendégelték Krisztus szegényeit. Akiknek pedig így sem jutott, azokról a saját raktárából gondoskodott.

— Legyen bőkezű! – mondta egyszer egyik munkatársának, mikor új szegények jelentkeztek.

— Miből legyen bőkezű? A ládába már egy szem gabona sincs.

— Nézze csak meg jobban! – felelte a Szent.

— Jól megnéztem, sőt ki is söpörtem, mielőtt lezártam volna. Egészen biztos, hogy nincs abban egyetlen szem gabona sem!

— Azért nézze csak meg újra – volt a Szent határozott válasza.

Munkatársa megnézte a ládát és telve találta gabonával. S így történt ez nem egyszer, se kétszer, amint munkatársai eskü alatt vallották. Regis rászolgált „a szegények atyja” elnevezésre, pedig a nagy tömeg mégcsak nem is sejtette, hogy állandóan mily sok szegénylős szegényen is segít, akiknek ügyét Ferenc mindig személyesen kezelte.

A szegények mellett a betegek sem kerültek ki figyelmét. Az egyszerűbb eseteket munkatársaira bízta, de a legvisszataszítóbb betegeket magának tartotta fenn.

A börtönök lakóin kívül még különösen a bukott nőkre volt gondja, pedig épp e munkája miatt gyalázták, rágalmazták és bántalmazták leírhatatlan módon. Szent Ignác példájára külön intézetet létesített e nők számára, akik szakítani akartak a bűnnel. Egy-egy szerencsétlen lányt sokszor látszólag jámbor emberektől szabadított meg s ezek aztán bosszút forraltak ellene. Fiatalembereket béreltek fel, hogy ezek erőszakkal kihozzák a Szent Ágota lakóit. A támadás és az ostrom azonban nem sikerült, ekkor cselhez folyamodtak és összeköttetések révén igyekeztek megfélemlíteni a ház előljáróját, elmondván, hogy mennyi gyanúsításra ad alkalmat az, hogy P. Regis nap-nap után a Szent Ágotában látható ... Kár ilyen nőkre pazarolnia idejét, hiszen ezek amúgy is visszatérnek a bűnbe ...

A hiszékeny előljáró végre is engedett és megtiltotta Regisnek, hogy a Szent Ágotába járjon. Ez a tilalom azonban nem tartott sokáig, mert a félnék előljárót hamarosan olyan páter váltotta fel hivatalában, aki Regisnek csodálója volt s így teljes szabadságot hagyott neki e munkában is.

Nem egy bűnös ügy találta, hogy Regis mindenáron, még alkalmatlankodva is meg akarja menteni a lelkét. Amikor azonban engedett a Szent szeretetteljes erőszakának, ő volt érte a leghálásabb és a legboldogabb. Egyízben egy kereskedőről azt hallotta Regis, hogy folyton gúnyolódik rajta. A Szent ezentúl folyton nála vásárolt szegényei számára; egyszer-másszor el is árulta a kereskedőnek, hogy mire kellenek neki ezek az áruk. A kereskedő ekkor abbahagyta a gúnyolódást, majd alamizsnával támogatta a Szentet és végül meg is gyónt nála. Élete sok bűnéért azonban csak egy Miatyánkot kapott penitenciául. A kereskedő nem tudta ezt megjegyzés nélkül hagyni, de a Szent megnyugtatta: „Majd végzek én ön helyett 40 ostorozást.” Máskor, amikor az utcán két asszony veszekedett és P. Regis hiába

csitította őket, csak folytatták a szitkozódást, a Szent hirtelen mozdulattal lehajolt, sarat kapott fel a földről és betömte szájukat. Erre a körülállók hahotája közt elpárologtak az utcáról, sőt ki is békültek. Különös térítési módszer, amely nem mindenkinél válnék be. Máskor egy fiatal párral találkozott s a leányról tudta, hogy bűntársától szabadulni szeretne, de gyenge. Ezért odament és a fiatalember karjaiból ő maga szabadította ki a lányt. Azonban a legény sem volt rest, arcul ütötte és a földre tiporta a Szentet. Ferencnek azonban mégis csak sikerült kiszabadítania a leányt csábítója hatalmából. Később, mikor szóba került az eset, a Szent mosolyogva csak ennyit mondott: „Tekintve a legény erejét, még örülhettem, hogy ennyivel megúsztam.”

Nem is úszta meg mindig ilyen simán, – ne feledjük, hogy a hevesvérű déliek közt működött – de sem fegyverrel, sem bottal, sem más erőszakkal nem lehetett Ferencet útjáról letéríteni. Sőt boldog lett volna, ha a bűn elleni küzdelemben vértanú lehetett volna. Az elmaradott vértanúságáért az kárpótolta, hogy legtöbb merénylőjét sikerült Istenhez térítenie. Vértanú nem lett, de erőt a nem ritkán elviselt testi bántalmazások nem kis mértékben csökkentették s így korai halálának is közvetlen okai voltak. Regis halála után az egyik fiatalember, aki dühében arculütötte, éveken keresztül elzarándokolt sírjához.

Bármily csodálatosak voltak is Ferencnek Le Puy-ben elért sikerei, azért mégis inkább a falvak népe közt volt elemében. A téli hónapokat mindig nekik szentelte s nem elégedett meg azzal, hogy csak a nagyobb központokban tartson missziót, hanem napokon keresztül, szüntelenül járta a hegyek közt elszórt kunyhókat és egymás után külön-külön kereste fel az egyes családokat. Megosztotta egyszerű ételüket, sokszor a padlásokon vagy kamrájukban töltötte az éjszakát. Nem egy helyen még most is kegyelettel mutatják, hol vett szállást a Szent. Amikor ruhája elszakadt, annál készségesebben akarták megjavítani, mert így könnyebben jutottak ereklyéhez. Volt eset, hogy az így megőrzött ruhadarab érintésére meggyógyultak a családtagok. Nemcsak Ferenc művelt sok csodát, de már életében a ruhája is a legfeltűnőbb kegyelmeket eszközölte.

AZ EGYIK PLÉBÁNOS HÁZIGAZDÁJA csak úgy tudja Ferencet rendes táplálkozásra bírni, hogy előljárójától felhatalmazást szerez arra, hogy a táplálkozás dolgában neki legyen alávetve. És a Szent készségesen engedelmeskedett. Egyszer oly szállodába érkezik, ahol csupa hugenotta tartózkodik és nincs egy fillérje sem. Mivel azonban társa halálra fáradt, nyugodtan szobát és vacsorát rendelt. Miután szobájában egyideig imád-

kozott, lemegy a közös terembe, és figyelni kezdi a játszó fiatalságot. Ezek azonban nem akarták egy jezsuitának bemutatni a tudományukat és ezért rosszindulatú megjegyzéseket tettek és mulattak rajta. Azonban a Szent sem volt rest és oly lángoló beszédet rögtönzött a felebaráti szeretetről és illendőségről, hogy a fiatalok szégyenkezve bocsánatot kértek. Ferenc megbocsátott, de büntetésből arra kötelezte hugenotta hallgatóit, hogy vállalják szállodai költségeit, amit azok szívesen megtettek, mert nagyon megszerették őt.

1640 karácsonyán P. Regis La Louvesc-be indult misszióba. Útközben azonban eltévedt, végre az éj sötétjében magános házra talált, bebocsátást kért, de nem engedték be. Elhagyatott viskóban, a fagyos földön próbál egy kicsit pihenni. Másnap tüdőgyulladással érkezik a faluba, mégis egész nap prédikál és gyóntat. Karácsony ünnepén ismét háromszor szónokol, de amikor a gyóntatószékbe készül, elájul. A plébániára viszik s amint itt magához tér, ágyában azonnal folytatja a gyóntatást. A következő napokon azonban már oly gyenge, hogy ezt is el kell hagynia. Egész nap fohászkodik és buzgó imával készül a nagy útra. December 31-én azt kéri, vigyék az istállóba, mert ott szeretne meghalni, ha már kereszten nem halhat meg. Kérését azonban, nagy gyengeségére hivatkozva, nem teljesítik. Hosszú elragadtatásba esik, amely után felkiált: „Mily boldogan halok meg! Látom Jézust és Máriát! Eljöttek, hogy a boldogok hónába kísérjenek . . . Jézusom, Megváltóm, kezeidbe ajánlom lelkemet!” Ez volt utolsó fohásza.

44 évet élt, 24-et töltött a Társaságban.

Három hónappal a halála előtt rendfőnöke azt írja: „Bízzák meg P. Regis Ferencet a missziós munka szervezésével és állandósításával”, mert eredményes vándorútjairól már régóta örvendetes beszámolókat ad. És gratulál a kollégiumnak, amelyből ilyen nagy jelentőségű munka indul ki. A generális óhaja, habár más formában, mint ő gondolta, később teljesedésbe ment. Egyrészt Regis halála után rendtársai folytatják munkáját, másrészt 300 év óta sírjához zarándokol Dél-Franciaország népe, hogy ott résztvegyen az évenként kétszer tartott nagy misszión.

A Szent Ágota-ház feloszlik Regis halálakor, de már négy év múlva még nagyobb méretekben folytatják e munkát s azóta a Regis-társulatok már szinte az egész világra kiterjesztették a vadházaság elleni küzdelmet.

Brébeuf Szent János és társai, kanadai szent vértanúk

A kanadai vértanúkat csak 1930-ban avatták szentté, amikor már közel 300 éve volt, hogy hitükért hősi halált haltak, és pedig oly halállal, amelynek borzalmai még a vértanúk történetében is hallatlanok. Mind a nyolc kanadai vértanú francia. A legnehezebb és legkilátástalanabb misszióba kérték kiküldetésüket, hogy egy nép és egy törzs se maradjon, amelyhez ne jutott volna el Krisztus vigasztaló tanítása, evangéliuma. P. Brébeuf 1625-ben jött Kanadába a misszionáriusok első csapatával, társai csak később követték. Mindnyájan fenntartás nélkül lemondtak nemcsak a civilizáció kényelméről, de még a legegyszerűbb emberi kényelemeiről is, csakhogy megmentsék az indiánok lelkét. Közéjük vegyülve felvették életüket és szokásaikat, csakhogy annál könnyebben szívükhöz férközzenek és szerencsétleneknek és züllött életük megváltoztatására bírják őket.

Hogy mit jelentett számukra ez az asszimiláció, arra ízelítőt nyújt P. Le Jeune jelentése a téli vadászatra indult csoport életéről. Lakásuk így készült: a kiszemelt helyen eltakarították a havat nem egészen emberi mélységben, a hófalakra aztán néhány tetőgerendát helyeztek, erre több rétegű hánctetőt tettek és ezzel kész is volt a téli szállás ember és kutya számára egyaránt. „A kunyhó nincs ember-magas, tehát nem lehet felállani benne, de ha lehetne is, akkor sem volna tanácsos a sűrű füst miatt. Napokon keresztül ebben guggolunk. Kimennünk nem lehet a hideg miatt; bent maradni pedig a füst miatt szörnyű. A középen égő friss fától lábunk csaknem megég, de ugyanakkor fejünk a jéggé fagyott havon pihen. Ha lehet itt pihenésről egyáltalán szó az egymás mellett szorongó emberek és a marakodó kutyák között. Az egyetlen helyzetváltozásra akkor kerül sor, amikor a fojtogató füsttel szemben úgy védekezünk, hogy hasravágódva, a hóba temetkezünk. Mert amint az indiánok mondják, jobb rágni a földet, mint inni a füstöt. A bennszülöttek jobban hozzászoktak ehhez az élethez, de nekem – folytatja P. Le Jeune – állandóan folyik a könnyem, pedig nem emészt semmi bánat, de már alig látok . . . Szegény szemek, torok, orr! Hej, de keserű ital ez a füst! És sokszor órákig kell innunk ezt a keserűséget.”

És milyen volt e lakásban az étkezésük? „Sokszor napokig nincs mit enniük, de aztán, ha az indiánok vadat ejtenek, bepótolják a mulasztást és oly mennyiséget falnak, hogy az nekünk szinte hihetetlen. Mikor aztán megint fogytán van az étel, az éhes kutyák ki-

ragadnak a közös tálból egy-egy falatot, a kezünkből is kiverik porciónkat, – folytatja a levél – hacsak faháncstányérunkat a földhöz nem nyomjuk s nem védekezünk így a kutyák ellen. Így sózzuk itt az ételt. Tisztaságról vagy az ételek rendes elkészítéséről szó sem lehet. Mikor még jobb napjaink voltak, angolna bőrral foltoztam meg a reverendámat; később azonban olyan éhes lettem, hogy a foltokat leszedtem ruhámról és megettem. Megettem volna egész ruhámat, ha bőrből lett volna ...”

Ez nem lehetett valami gyönyörűséges élet, de így ismerhették meg legjobban az indiánok nyelvét, szokásait, jellemét és jó tulajdonságait. A bűnön kívül mindenben velük tartottak a misszionáriusok. Pedig mennyi gúnyt és röhejt kellett elviselniök, amikor először próbálkoztak az indián szavak kiejtésével. Megtörtént, hogy a mit sem sejtő pátert a legocsmányabb szavakra tanították meg s nagy volt a kacaj, amikor a páter új tudományával a nyilvánosság előtt szerepelt. E nehézségek ellenére is P. Brébeuf telelésének eredménye az első algonkin nyelvtan és szótár lett.

Mit értek el ennyi áldozat és nélkülözés árán a hit hirdetés terén? Évek múltán is csak néhány haldoklót és csecsemőt sikerült megkeresztelni. Az indiánok megcsodálták a „Fekete Kabát” bátorságát, szelídséget, feddhetetlen, tiszta életét, de megtérni nem akartak. Meghallgatták a páterek tanítását, de nem akartak szakítani erkölcstelenségükkel, játékszenvedélyükkel, falánkságukkal és bosszúálló kegyetlenségükkel: „Más a ti életetek és mások a szokásaitok, mint a mieink”, mondogatták, mikor a misszionáriusok életük megváltoztatását sürgették. Ellensége a Fekete Kabátnak csak a kuruzsló volt, aki a hatalmát féltette tőle. Tekintélyével és áskálódásaival nem egyszer már-már kieszközölte a hiszékeny és állhatatlan indiánoknál a páterek kivégzését. A kuruzsló szerint minden bajnak, ragálynak, szárazságnak, vereségnek mindig a Fekete Kabát volt az oka. A páterek el is voltak készülve arra, hogy valamelyik fanatizált indián bármelyik pillanatban leütheti a fejüket. Az isteni Gondviselés azonban azt akarta, hogy ha már a vérüket ontják, azt népük védelmében tegyék.

Az első évek meddő kísérletein okulva, a páterek új módszert próbáltak. A Közép- és Dél-Amerikában bevált redukciókhoz hasonló központokat létesítettek és ide iparkodtak csalogatni az indiánokat, akiknek nyelvét, szokásait most már ismerték. Szerzetesi életet is könnyebben élhettek így, s a vadak megnevelése is rendszeresebb lett az új módszerrel. Előbb öt központtal kezdték, de számuk hama-

rosan nőtt a különféle törzseknél. Az indiánok délelőtt és délután eljártak az oktatásokra és lassan-lassan mégis megbarátkoztak a kereszténység gondolatával. Mind többen kérték a keresztségét, de tömegessé a megtérési mozgalom csak a vértanúság éveiben fejlődött. A verejtékes munkához a véráldozatoknak kellett járulnia, hogy a misszionáriusok szava megtermékenyüljön.

Elsőnek a híron törzs nagy apostola, P. Jogues tapasztalta meg, milyen az indiánok kegyetlensége. Néhány huronnal útban volt a Sancta Maria-központ felé, amikor az irokézek elfogták. Miután botokkal ájulásig verték, fogukkal lerágták ujjairól a körmeit és két mutatóujját egészen összeroncsolták; azután napokig magukkal cipelték útjukon. A csónakban az evezősök lábzsámolyul használták a pátert, a szárazföldön pedig csomagokat kellett hordania. Éjjelre négy karót vertek a földbe s P. Jogues-ot kezén-lábán a cölöpökhöz kötötték s így kellett a földön feküdnie. A férgek és a hangyák el-lepték ilyenkor nyitott sebeit, reggel pedig az indián fiatalság kegyetlenségét növelték avval, hogy töviseket és szilánkokat szurkálhattak a páter testébe. S így ment ez napokon át. Amikor megérkeztek állandó telepükre, P. Jogues-nek az indiánok sorfala között kellett végighaladnia, mialatt vesszőkkel ütlegelték. Majd előről kezdődtek a szokásos kínzások és csonkítások.

P. Jogues már a halálát várta, amikor egy idegen törzsbeli levágta köteleit. A vendégjog miatt nem merték a tolakodót bántani, és mert a Páter mégis életben maradt, rabszolgának adták oda egy indián mellé. Csaknem egy évig tartott ez a rabszolgaság. Ez idő alatt P. Jogues 60 haldoklót megkeresztelt, köztük azt is, aki elvágta kötelékeit. Szíve nagy bánatára, azt az indiánt, aki az ujját leharapta, még a halálos ágyon sem tudta megtéríteni. Társát, Goupil-t lefejezték, mert egy indián homlokára a kereszt jelét tette. De P. Jogues-t nem merték kivégezni, mert a törzsből mind többen melléje álltak s ezek legfőleg abba akartak beleegyezni, hogy a holland kereskedőknek váltságdíjul kiadják. A kereskedők sokat biztatták, hogy szökjék meg, de ő erről hallani sem akart, nehogy a társain álljanak e miatt bosszút. És nehogy keresztség nélkül haljanak meg azok, akiket más törzsekből fogtak el és tűzhalálra ítétek. Végül mégis engedett a kálvinista holland kormányzónak és átszökött a hollandusok területére. Hosszú és viszontagságos út után, 1644 karácsonyán érkezett Franciaországba. Mindenfelé ünnepezték, s a pápa megengedte, hogy csonka kezével is misézhesen,

mert „nem volna méltányos Krisztus vérét megvonni Krisztus vértanújától”.

Jogues ekkor is Kanadába, az ő indiánjai után vágyott. Vissza is tért hamarosan és épp az irokézeknél, akik annyira meggyötörték, közvetítette a békét a franciákkal. Mivel e látogatása alkalmával egyesek nagyon hívták, visszatért hozzájuk és nekik akarta szentelni még fennmaradt erőit. Később azonban a fiatalok harcias pártja kerekedett felül s ezek őt is és társát, de la Lande-ot -álnok módon lefejezték. P. Jogues gyilkosa kevés idő múlva az ellenség kezébe került. Az algonkinek halálra ítélték, de ő halála előtt megtért és beismerte, hogy ő fejezte le orvul P. Jogues-t. Halálát a gyilkos elégtételül ajánlotta fel nagy bűnéért és a keresztségben is áldozatának nevét: Ignácot kapta.

P. Jogues halálával 30 évre megszűnt a misszió a vad irokézek között, de ez idő alatt annál feltűnőbbben fejlődött a megtérési mozgalom a huron törzsnél, akiknek kiirtása volt az irokézek egyedüli vágya.

Az irokézek vadságának legközelebbi áldozata P. Daniel lett. Épp a templomban prédikált huronjainak, amikor megszólalt az irokézek érkezését jelző vészharang. Amíg csak lehetett, keresztelt és feloldozta a bűnbánókat, majd az ellenség elébe ment, hogy e közben hívei elmenekülhessenek. De néhány lándzsaszúrás és nyíl kioltotta életét, holttestét pedig égő templomának lángjaiba vetették. P. Dánielnek régi vágya teljeseedett így: ott vérzett el a teste, ahol még aznap bemutatta Krisztus vérontás nélküli áldozatát.

Nem ilyen egyszerűen végeztek P. Brébeuffel és társával, P. Lalemant-nal. Ők azt remélték, hogy az irokéz túlerővel szemben még megmenthetik a nagyon legyengült huronokat, ha távolabbra mennek telepükkel. De alighogy elkészült az új telep, már itt is megjelentek a vad irokéz csapatok. Éspedig éppen olyan időben, amikor a harcosok nagyrésze távol volt. Gyűjtogatás és gyilkolás jelezte az irokézek útját, egészen a Szent Alajos-telepig, ahol a két páter ekkor működött. Hiába kérték őket a huronok, hogy meneküljenek, ők a népük közt maradtak, pedig világos volt, hogy 80 ember nem sokáig állhat ellen 1000 irokéznek. Amíg csak az ádáz harc tartott, kereszteltek és gyóntattak. Végre elfogták őket s magukkal cipelték a következő községekbe.

Nehéz elmondani, hogy mit szenvedtek útközben, de sejtethjük ezt P. Jogues történetéből. Mindez azonban csak előjáték volt, a főmulatság a két páternek és huron fogolytársaiknak kivégzése volt.

P. Brébeuffel kezdték: először forgácsot gyújtottak lábai között, a tűzön szegeket melegítettek és ezeket P. Brébeuf testébe szúrták. Közben egyes húsdarabot kihalásítottak belőle, és jelenlétében elfogyasztották. Mivel bűnbánatra indította kínzóit, levágták ajkait, kitépték a nyelvét és a torkába égő üszköt dugdostak. Azután háromszor leöntötték forró vízzel, hogy így kigúnyolják a keresztségét. Derekat és felsőlábszárait szurokbamártott faháncsba pólyázták és meggyújtották. Azután a fejbőrét nyúzták le. Végre három órai kínzás után vasdoronggal fejbeütötték, mellét felhasították, itták a vérét, kitépték és megették a szívét, hogy a francia hithirdető rettenthetetlen bátorsága beléjük szálljon. Az indiánok előtt nem volt semmi nagyobb, mintha valaki ennyi szenvedést egyetlen sóhaj nélkül tudott eltűrni. Ezt a bátorságot és erőt irigyelték gyűlölt áldozatuktól.

P. Lalemant gyengébb szervezetű volt, mint P. Brébeuf, s ezért azt gondolták, hogy majd sikerül őt megingatni. De ő még tovább bírta ugyanezeket a kínokat és este hat órától reggel kilencig szenvedett. Mivel a kínzatásuk előtt az égre nézett, kitépték a szemét és égő széndarabokat tettek a helyükbe. Imára kulcsolódó kezeit szétütötték, s ha le akart térdelni, addig ütötték, míg fel nem állt. P. Brébeuf 56 éves volt, P. Lalemant pedig 39 éves, mikor ily hősi halállal fejezték be áldozatokban gazdag életüket.

P. Garnier-vel egyszerűbben végeztek. Amikor egy irokéz megpillantotta, épp arra emelte fel a kezét, hogy egy huront megkereszteljen. Két lövés látszólag halálát okozta s ezért a gyilkosok sietve továbbálltak. A páter azonban magához tért s mivel a közelében haldokló indiánt látott, minden erejét összeszedve, feléje kúszott, hogy a vallás vigaszában részesíthesse. Már majdnem a haldoklóhoz ért, amikor egy irokéz észrevette, odaugrott és két fejszeapással szétloccsantotta agyvelejét. 1649 december 7-én szállt szép lelke az égbe.

P. Chabanel másnap követte őt a vértanúság útján. Menekülés közben gyilkolta meg egy renegát húrton, mert – amint később bevallotta, – keresztsége óta csupa szerencsétlenség szakadt családjára.

A vértanú vére megtermékenyítette Kanada földjét. A megmaradt huronokat Quebec közelébe telepítették át, ahol 300 év után is mély vallásosságban élnek utódaik. A vad irokézek még vagy 30 évig a szomszéd törzsek rémei voltak, végül azonban ők is Krisztus szelíd igájába hajtották kemény nyakukat.

Bobola Szent András (1592-1657.)

A Ritus-kongregáció Bobola szenttéavatási eljárásakor kijelentette: „Ilyen kegyetlen vértanúságot ritkán vagy talán még sohasem tárgyalt ez a szent kongregáció.” Pedig az Egyház története hemzseg az esetektől, amelyekben az emberségükből kivetkőzött kínzók valósággal ördögi leleményességgel töltötték ki bosszújukat az erény és életszentség hősein,

Bobola Szent András életéről keveset tudunk. Lengyelország ezidőben folytonos háborúk színhelye volt, nem csoda, hogy a kortársai feljegyzéseiből kevés maradt reánk. Amit azonban tudunk, az megsejteti velünk, hogyan készült Bobola véres áldozatának bemutatására. Megérdemelni a vértanúság kegyelmét nem lehet, de arra előkészülni igen. Isten előtt nincs véletlen, ő létünk első pillanatától úgy válogatja össze kegyelmeit, hogy ne találjon minket készületlenül a nekünk szánt nagy erőpróba. Az Isten Anyját is már fogantatásában előkészítette későbbi hivatására, hasonlóképp tesz mindenegyres emberrel, amikor segítő kegyelmeit a nekik kijelölt nagy életcélra való tekintettel kínálja. Bobola Szent András azzal készült a vértanúságra, hogy már ifjúkorától lelke egész hevével átölelte Krisztust, keresztyével együtt.

Mélyen vallásos családból származott, amely nem egy jezsuita rendházat nagylelkűen támogatót. Mikor András 1611 július 31-én a vilnai novíciátusba lépett, voltaképpen hazajött, mert a novíciátust, miután az tűznek esett áldozatul, a nagyatyja építette újra. Novíciátusáról annyit tudunk, hogy Andrást már ekkor igen erős vágy hevítette, hogy Krisztus szenvedéseiből és gyalázatából minél jobban kivegye részét.

Szent Ignác és Xavéri Szent Ferenc szenttéavatásának napján, 1622 március 12-én szentelték pappá. Tanulmányai után kilenc évig a vilnai jezsuita templom hitszónoka és az akadémikusok kongregációjának prézese volt. Az ifjúság lelkesedett érte és szavainak hatására sokan szerzetbe léptek. Szónoki híre oly nagy, hogy Varsó akarja magának megszerezni, de Vilna városa is oly erősen ragaszkodik hozzá, hogy az előljárók kénytelenek voltak Varsó kérését megtagadni.

Négy éven keresztül a bobruiski rendház főnöke volt, de ekkor már legfőképpen a népmissziókban működött. Húsz éven keresztül lankadatlanul járta Lengyelország és Litvánia városait és falvait, hogy gátat vessen a mindjobban terpeszkedő protestantizmusnak és

a hitszakadásnak. Különösen Pinszk közelében ért el óriási sikereket. Janov, vértanúságának színhelye szintén az ő szavára tért vissza csaknem utolsó emberig a katolikus Egyházba. Joggal nevezték Bobolát „lélekvadásznak”, mert kedves modorával és fáradhatatlan munkájával számtalan lelket ragadott ki a szakadárok karmai közül. Gyűlöltek is szívük mélyéből. Csak ez az állati gyűlölet teszi valamiképpen érthetővé azt a kéjtelgő leleményességet, amellyel szinte elképzelhetetlenül megkínózták.

A szakadároktól pénzelt és felizgatott kozákoknak P. Bobolán kívül még más, kb. 50-60 jezsuita is áldozatul esett. Bobola kivégzésének mintegy előjátéka volt P. Maffon vértanúsága (1657 május 15.) Éppen áldoztatott a páter, amikor a kozákok a templomba törtek. P. Maffont levetkőztették, kezén, lábán egy padra szegezték, fejét kötelekkel úgy összeszorították, hogy a szemei kidőltek, s végre, miután hátán, mellén a bőrt lenyúzták, lefejezték. A főpróba sikerült, de csak a következő nap hozta meg az embertelen hóhérok igazi ördögi farsangját.

P. Bobola május 16-án Janov közelében egy kis faluban misézett. Menekülni akart a kozákok elől, de ezek utolérték. „Uram, legyen meg a te akaratod!” e szavakkal adta meg magát üldözőinek. A kozákok először nem bántalmazták, hanem szépszerével akarták rávenni, hogy a szakadárokhoz pártoljon. Mikor a szép szó nem hatott, egy fához kötötték és tetőtől-talpig megostorozták. Mivel a közelben nem volt tövis, amellyel megkoronázhatták volna, tölgyes fűzfaágak pótolták a tövist. Ezekkel körülkötötték fejét, ráncigálták és ütötték, míg csak a csontjai ki nem lászottak. Megfelelőbbnek találták azonban, hogy ne e faluban, hanem működésének egyik főhelyén végezzenek vele s azért köteleket erősítettek Bobola nyakába, két ló kantárszarához kötötték s így kellett a két rohanó ló nyomában az ő Golgotájára, Janovba vonulnia. Ha ellankadt, husáng és kardcsapásokkal biztatták előre.

Janovban újra felszólították, hogy hagyja el hitét, de erre így felelt: „Katolikus pap vagyok, katolikusnak születtem, katolikus hitemben akarok meghalni. . . Térjetez ti is az egyedül üdvözítő, igaz hitre!” A kozákok vezetője erre dühében kardot rántott, hogy a Szent fejét kettéhasítsa. Bobola azonban hirtelen félrehajolt, s karjával kivédte a csapást. De összeroskadt, s ekkor szemeit könyörgően az égre emelte. Ezen egy katona annyira feldühödött, hogy a jobb szemét kiszúrta. Ekkor egy mészárszékre vitték, itt tüzet gyújtottak és testét a tűz fölé tartva, folyton hite megtagadására nógat-

ták. Mikor erre is ráuntak, papi méltóságát akarták kigúnyolni azzal, hogy a hajkoronáját „kibővítették”, azaz lenyúzták fejeről a bőrt. A hátán és a mellén pedig miseruhát faragtak ki bőreből, s a vérző sebeket pelyvával tömték ki. Pappászentelésekor a püspök felkente a kezét: ennek emlékére a tenyeréről is lenyúzták a bőrt. A vértanú e közben folyton Jézus és Mária nevét szólítja, ezért a nyelvét tövestől kitepték, végül szöveget vertek a szívébe és vonagló testét gerendára erősítve, szörnyűséges, vad, kozák táncot járattak kihülő testével.

Mikor 1701-ben felnyitották Bobola sírját, megkínzott testét egészen épnak és hajlékonynak találták.

„Fejére, Uram, drágakőből koronát helyeztél; életet kért tőled és te megadtad neki. Alleluja!” – zengi Bobola Szent András vértanúról az Egyház a szentmisében.

Hieronimo Szent Ferenc (1642-1716.)

Szent Ferenc polgári családból származott. Elsőszülött volt 11 gyermek között. Szülei gondos nevelésben részesítették, jámborságra és irgalmasságra szoktatták. Édesanyjának egyszer mégis úgy tetszett, hogy a kis Ferenc túlzásba viszi az adakozást és figyelmeztette, ne osztogassa oly nagylelkűen a kenyeret. Fia azonban elszomrodott és komolyan felelte: „Édesanyám, ne félj attól, hogy a túl bő alamizsnák miatt nem lesz kenyér a házban, nézd meg a szekrényt, és győződjél meg magad róla, hogy nincs így. Mivel édesanyja úgy találta, hogy Ferencnek igaza van, ezentúl szabadjára engedte és mindig annyit adhatott, amennyit szeretete sugallt.

A papi pályára már korán készült és a hajkoronát 16 éves korában vette fel. Eucharisztikus élete, engedelmissége, szerénysége és szorgalma kedvessé tették Isten és ember előtt. Még nem volt 24 éves, amikor pappá szentelték, de ezidőben még nem tudta eldönteni: egyházmegyei vagy szerzetes pap legyen-e. Olyan állást keresett tehát, amely mellett teológiai tanulmányait is folytathatja és lelki életét is nyugodtabban elmélyítheti, mindaddig, míg világosan fel nem ismeri Isten akarátát.

Így került a jezsuiták nápolyi nemesi intézetébe mint felügyelő. Itt érlelődött meg benne az az elhatározás, hogy a Jézustársaságba kéri felvételét. Gyengéd testalkata miatt azonban nem merték felvenni. Végre 28 éves korában mégis megkezdhette a novíciátust. Itt oly erényesnek ismerték meg, hogy a második újoncévben már

állandóan missziókra küldték. Nagyon szép eredményeket ért el, de a pogány missziókba vágyott, hogy ott többet szenvedhessen Krisztusért. Egymásután küldi kérése leveleit a rend generálisához, alázatosan esedezik, bízzák meg a pogány missziókban akár a legalantasabb munkákkal. Mikor pedig azt látja, hogy az elöljárók mégis itthon akarják tartani, azt kérte, hogy inkább az egyszerű falusi népek szentelhesse erőit, mint a városiaknak. „A városokban van elég tudós és szent pap, mondogatta, de sok faluban magára marad a szegény tanulatlan nép.”

Isten akarata azonban az volt, hogy életének nagy részét Nápolyban töltse. S valóban, itt egy év alatt többet művelt Isten dicsőségére, mint amit a falvakban tíz év alatt elérhetett volna. Mert ha volt is Nápolyban sok tanult és buzgó szerzetes, de ezt a puha népet csak az ő lángoló buzgósága tudta aléltságából felrázni. Pedig Hieronimói Ferencnek a megjelenése igénytelen, az egészsége gyenge, a hangja gyatra volt és a tudományokban is sokan felülmúlták. De szent volt.

Elöljárói először csak kisegítő szerepet juttattak neki, de amikor látták, hogy alkalmi beszédei mily megtéréseket eszközöltek, rábízta Nápoly összes misszióinak gondozását. Különbőféle csapások elhárítására az érsek nyolc napi bűnbánati ájtatosságot írt elő. Mindennap más szerzetesek vezették a körmenetet a székesegyházba. Mikor a jezsuiták templomából indult el a menet, valami híres jezsuita szónoknak kellett volna a székesegyházban a befejező beszédet tartania. Sokan kiszorultak azonban a templomból, P. Hieronimo ezért megszánta ezt a tolongó tömeget és a templom előtti téren egy állványon oly tüzes beszédben ostorozta a nyilvános botránnyokat, a káromkodást és az erkölcstelenséget, hogy a téren nagyobb volt a meghatottság, mint a templomban. Ettől fogva ő lett Nápoly állandó misszionáriusa.

Egy másik hivatala volt a vasárnap délutáni istentiszteletek megszervezése. Ferenc körüljárta a város tereit s ahol embercsoportot látott, felállította a keresztest és kis ájtatosságot rögtönzött. Amikor továbbállt, mind többen követték s a végén a tömeg a jezsuiták templomába kísérte, meghallgatta szentbeszédét és résztvett a bűnbánati szertartáson.

Hieronimo legfőbb munkája a havi közös áldozások előkészítése és rendezése volt. Magánházakban, tereken és ahol csak hallgatója akadt, mindenkit a havi közös áldozásra buzdított. És nemcsak a várost, hanem – hol gyalog, hol öszvéren – a környéket is

bejárta. – A kemény munka nem is maradt eredménytelen, mert gyakran 15-20 ezer ember is résztvett e közös áldozásokon.

P. Hieronimónak elve volt: „Nápoly misszionáriusa álljon mindenkinek a szolgálatára. Nem is látták őt soha tétlenül. Mint Nápoly élő lelkiismerete, hol a kórházakban, hol a börtönökben, hol a gályaraboknál, hol meg a kaszárnyákban tűnt fel. A játékosok barlangjai, sőt a bűntanyák sem lehettek tőle nyugodtak. Mindig, mindenütt üldözte a bűnt... S a bűnösök nem egyszer megrökönyödve látták, hogy nincs előle menekvés. . . Folyton a nyomukban volt, hogy Istenre, felelőségükre és az örök számadásra figyelmeztesse őket. Élete nem egyszer veszélyben volt e miatt, de amikor vakmerőségét fékezni akarták, akkor is ezt ismételte: „Féljen a bűnös, aki Isten ellen vétkezik, de sohase féljen a pap, aki a bűnösnek Istenről beszél!”

A haldoklók mellett csupa gyengédség és szeretet volt; sokan kérték, hogy maradjon náluk mindvégig, mert így nyugodtabban várják be a döntő pillanatot. Az egyik rossz nő, akit nem sikerült eltérítenie a bűntől, bánat nélkül halt meg. Hieronimo nagy tömeg kíséretében elment a ravatalához és háromszor parancsoló kérdést intézett a halotthoz: „Mondd meg, hol vagy?” A harmadik kérdésre a halott felnyitotta a szemét és sötétben megvallotta: „A pokolban vagyok... a pokolban vagyok.”

Különösen az 1688-i földrengés és az 1707-i vezúvi kitérés lett sok megtérés kiindulópontja. Hieronimónak nem volt nyugta, folyton körüljárt a városban és megrázóan kiáltotta: „Hagyjatok fel a bűnnel, ha azt akarjátok, hogy Isten ne büntessen tovább!” S amikor a Vezúv úgy szórta a hamut, hogy világos nappal sötét leplet borított a városra, Hieronimo egyórás hatalmas beszédet tartott a Szent Katalin-téren és messze elhallható hangon kiáltotta: „Nápoly, hányat ütött az óra?” „Hányat ütött az óra?” Annyi megrögzött bűnös tért meg ekkor, hogy úgy látszott, az ég azért rendelte e nagy csapást, hogy Hieronimo áldásos működését még jobban felfokozza. Sokezer megrögzött bűnöst sikerült ekkor Ferencnek Istennel kibékítenie s példás életre rávennie.

Legkedvesebb foglalkozása mégis a lelkigyakorlat adása volt. Nem volt Nápolyban kolostor, kongregáció, testület, amelynek buzgóságát lelkigyakorlattal ne emelte volna. A szemináriumban soha nem tapasztaltak oly jó szellemet, mint az Ő lelkigyakorlatai után. A nemesi konviktusban háromszor is adott lelkigyakorlatot és mindannyiszor páratlan hatást ért el. Egyik ilyen lelkigyakorlata után

15 fiú lépett a szerzetbe. A papok és úrinők évi lelkigyakorlatát is ő tette népszerűvé.

Ily szenteket nem bír el a nyárspolgári világ. Hieronimo is heves ellentmondásra talált. A legjobban az fájt neki, hogy még egyházi előljáróit is sikerült ellene hangolni. Az érseknél úgy befeketítették, hogy az eltiltotta a prédikálástól és minden lekipásztori munkától az összes, joghatósága alá tartozó intézetekben és kolostorokban. A Szent szó nélkül engedelmeskedett, de buzgóbban gyónatott a jezsuiták templomában, míg az érsek be nem látta, hogy félrevezették és vissza nem vonta tilalmát. Egyidőben még a rendház előljárója is ellene fordult és nyilvánosan szemére vetette, hogy a városban való folytonos szaladgálása minden egyéb inkább, mint buzgólkodás a lelkekért. Azt kívánta tőle, hogy mindenegyes esetben külön engedélyt kérjen, ha a városba akar menni. És a Szent hónapokon keresztül zokszó nélkül engedelmeskedett a különös parancsnak. Fennmaradt ez évről a beszámolója, melyet az évi tartományfőnöki látogatáskor a Szent ez előljárójánál végzett. Ebben ezt írta: „Csak az fáj nekem, hogy nem dolgozhatom többet, mert előljáróim szeretetből nem engedik.” A tartományfőnök azonban visszavonta az indokolatlan megkötést.

szent FERENCNEK másik keresztje az ő állandó kísérője volt, aki nyakasságával, zsörtölődésével és kritizálásával sok kellemetlenséget okozott neki. Ő azonban tizennégy éven keresztül minden alkalmat felhasználta arra, hogy örömet szerezzen annak, aki a helyett, hogy segítségére lett volna, annyi szenvedésben részesítette. Megtért „hívei” is sok gondot okoztak Hieronimónak. Hogy vissza ne térjenek a bűnre, ő maga akart gondoskodni róluk, sajnos, sok utánjárásáért és önzetlen fáradozásáért igen sokszor csak zúgolódás, gyalázkodás és követelődzés volt jutalma.

öregségének egyik öröme az volt, hogy részben megvalósíthatta ifjúságának álmát és közel hetvenéves korában egyszer végigmisziózhatta az Abruzzók elhagyott falvait. Ez a tudatlan, de romlatlan nép szentként fogadta és amerre csak megjelent, harminc-negyven községből is tömegesen odatódult a szentbeszédeire és térdénállva kérte áldását.

Hieronimo még öregségében sem akart a pihenésről hallani. Amikor vért köpött, kérték, hogy ne prédikáljon, vagy legalább is rövidebben szóljon. A szent lekipásztor erre így felelt: „Adja Isten, hogy prédikáció közben haljak meg” ... És máskor, amikor a túlnagy fáradságtól óvták: „Isten dicsőségéért és a lelkekért nem szabad félni a fáradságtól. Majd megsegít a jó Isten”, volt a válasza.

Apostoli munkájára folytonos imával és szigorú vezekléssel iparkodott leesdeni az Ég áldását. Noha gyöngye szervezetű volt, három-négy óráig is prédikált. A kegyelem érezhetően pótolta benne azt, amit a természet megtagadott az alázatos lelkű és igénytelen

apostoltól. Huszonnégy éven keresztül a lépcső alatti kis, sötét szobában lakott, kopott ruhában járt és sok munkája közt talált időt arra is, hogy a konyhán edényt mosogasson és számtalan más módon megalázza „Ferencet”, a „bűnöst”, amint magát nevezte. Az Úr azonban felmagasztalta őt: sok csodát művelt, beteget gyógyított, csodálatosan szaporította a kenyeret, előre megmondta a jövőt és két esetet tudnak, amikor csodálatos módon egyidőben két helyen volt jelen.

Halála előtt két hónappal még lelkigyakorlatot adott, de magas láza ágyba kényszerítette. Ettől kezdve már csak a halálra készült. Miután rendtársaitól bocsánatot kért „botrányaiért” és alázatosan megköszönte az előjáróknak, hogy mindvégig megtúrték a Társágban, azzal a vigasztaló tudattal készült az örökkévalóságba, hogy életében sohasem a saját, hanem mindig csak az Isten dicsőségét kereste. Mária nevével az ajkán halt meg 1716 május 11-én, 74 éves korában.

Miki Szent Pál, Goto Szent János, Kizai Szent Jakab és a japán egyházüldözés boldoggáavatott jezsuita vértanúi

Joggal hasonlítják össze a japán egyházüldözést azzal, melyben az ősegyháznak volt része. A japánok alig maradtak el kegyetlenségben a rómaiak mögött, számító tervszerűségben azonban túltettek rajtuk. Az áldozatok számát nehéz meghatározni, hiszen nemcsak tűzhalállal lehetett vértanúságra jutni, a méreg s a börtönök kínzásai ugyanígy célhoz vezettek.

A jezsuita áldozatok közül hármat szentté és harminchármat boldoggá avatott az Egyház. Mind a három szent japán származású. Mivel újkeresztények voltak, még nem merték őket pappá szentelni, hanem mint papnövendékek tartottak nagyszerű hitoktatásokat. Sok honfitársukat megnyerték már a kereszténységnek, amikor Martinez püspök tervbe vette papászentelésüket. A véres egyházüldözés azonban a papi méltóság helyett a vértanúság dicsőségéhez juttatta őket.

A hatalmára féltékeny Taikozama már előbb is megszorította a kereszténység terjedésének lehetőségeit. Száműzetés, mérgezés és a különféle tilalmak nagyon megnehezítették a hithirdetést, de csendben mégis folyt a munka és már háromszázezernél több volt a keresztények száma, amikor 1593-ban egy spanyol kapitány oktan fenyegetődzése kirobbantotta a nyílt egyházüldözést, amelynek

huszonhat első áldozata közt találjuk a három jezsuita szentet is: Miki Szent Pált, Goto Szent Jánost és Kizai Szent Jakabot.

Amikor a Nagazaki melletti dombon a vértanújelöltek megpillantották a nekik szánt keresztek, felujjongtak és himnuszokat énekeltek. Majd örömkönnyek közt ölelték át és csókolták a gyalázatnak szánt fákat. Miki Szent Pál, aki az egész csapatnak vezére volt, már a kereszten függve tartotta utolsó beszédét. Szívhez szóló szavakkal hirdette, hogy Krisztuson kívül nincs senki és semmi másban üdvösségünk. Goto Szent János a rózsafüzért adta emlékébe szüleinek, akik az utolsó búcsúkor biztosították fiukat, hogy ők is szívesen adják majd életüket Krisztusért. Adott jelre a hóhérok egyszerre átszúrták az áldozatok szívét. A keresztények és a pogányok tolongva siettek a keresztekhez, hogy felfogják a vértanúk kiömlő vérét, vagy legalább ruháikból ereklyét vihessenek magukkal. Nagazaki-hegye fel volt avatva, amelyet még sok keresztény vér fog megszentelni.

Egyelőre Taikozama rövidesen bekövetkezett halála aránylag békés korszakot nyitott meg. Daifuzama uralkodásának első húsz évében a keresztények száma már hétszázötvenezerre szökkent, nagyszámban voltak köztük tartományi fejedelmek, tisztviselők és más befolyásos személyek is. A jezsuiták már nem bírták a sok munkát, a Japánba özönlő más szerzetesek pedig nem voltak olyan óvatosak, mint a jezsuita misszionáriusok. Azonkívül a holland és angol kereskedők csakhogy megszabaduljanak a spanyol és portugál hajósok kereskedelmi versenyétől, mindent elkövettek, hogy a japánok képzeletében minél élénkebben kiszínezzék az állítólagos spanyol, illetve portugál hódítás rémképét. Így 1616-ban a japánok megszigorították az eddigi tilalmakat, és mind több kereszténynek életét vették. 1617-ben lefejezték páter Machadót, mert a számkivetési rendelet ellenére is Japánban maradt és titokban tovább működött; 1619-ben pedig a katekéta Kimura testvért ítélték tűzhalálra. Boldog Kimura harmadfélévig húzódó fogságában kilencvenhat honfitársát keresztelte meg. A máglyán a felcsapó tűz lángjait magához ölelte és vidáman mondta: „Milyen tűz ez? Ég, de nem okoz fájdalmat!” A japánok tehetetlenségükben más kínzási módokat találtak ki. Arima jezsuita katekétával rengeteg vizet itattak és utána kegyetlenül ütötték-verték. S ezt a kínzást addig ismételték, míg bele nem halt.

1622 lett a vértanúság nagy éve, amelyben halomra ölték a keresztényeket. A jezsuiták közül ekkor fejezte be Boldog Spinola Károly 20 éves japáni működését. Bambusz nád börtönében négy évig

szorongott 20 társával együtt. Nyáron a meleg, télen a hideg és az egész idő alatt az éhség és a piszok kiállhatatlan volt. Száz napig tartó magas lázában nem volt senki, aki akár egy pohár vizet nyújtott volna neki; egyedüli öröme, amely minden másért kárpótolta, az volt, hogy a keresztények szeretete itt is lehetővé tette neki, hogy misézhesen. Ha ételt hoztak „atyjuknak”, kiosztotta fogolytársai közt és példájára még világi fogolytársai is követték a hét jezsuita napirendjét. Vezeklő övét még ekkor is viselte és az ünnepek kivételével mindennap ostorozta magát. Ennyi szenvedés után megváltás volt neki a vértanúság.

Harmincezer keresztény nézte végig a huszonkilenc vértanú dicső halálát. Spinola a „Laudate Dominum” (Dicsérjétek az Urat) kezdetű zsoltáráékba kezdett s azután oly meghatóan szólt a tömeghez, hogy szem nem maradt szárazon. Már meggyújtották máglyáját, de ő még tovább buzdított, feloldozást adott, majd imába merült másfélóra múlva bekövetkezett haláláig.

Kimura Sebestyén volt az első japán vértanú-pap, három órahosszat bírta a tüzet s így követte jezsuita bátyját, aki már három évvel előbb vértanúhalált szenvedett. Boldog Kimura harmincnyolc évet töltött a Jézustársaságban, öt nap múlva követte őt P. Constanzo, a volt katonatiszt, aki katonaruhában osont Japánba, majd ennek katekétája, Ota Ágoston, P. Navarro Pál és két novícius fejezik be az év vértanúsorát.

A következő évek vértanúi: a nagy térítő de Angelis, az egyik Carvalho, akit órákhosszat fagyos tóba merítettek, majd kivettek, hogy néhány óra múlva előről kezdjék a kínzást és a másik Carvalho, aki Pachello rendi tartományfőnökhöz és öt társához hasonlóan máglyán nyeri el a vértanúság pálmáját.

1627-től kezdve a japánok előszeretettel választották kínzásaik eszközéül a forró kénforrásokat. Először leégették az áldozatokról a bőrt, a húst, azután orvosokkal kezeltették őket, hogy annál tovább lehessen folytatni a kínzásokat. E leírhatatlan gyötrelmeket igazán angyali türelemmel viselte el Nakaxina testvér, P. Ixida és számtalan más keresztény vértanú. Azonban a legszörnyűbb halálnem talán az volt, amelynél az áldozatokat a bűzös barlangokban fejjel lefelé lógatták, sokszor napokon keresztül. De még ez sem tartotta vissza Japánból a jezsuita hithirdetőket. Csak akkor sikerült őket távoltartani, amikor ahhoz, hogy valaki Japánba juthasson, a fészületet kellett lábbal taposnia.

Így pap nélkül maradt az oly szép virágzásnak indult és oly

sokezer vértanút számláló japán kereszténység. Az Egyház történetében páratlan jelenség azonban, hogy Japánban a keresztény hit századokon keresztül pap nélkül is fennmaradt. Amikor a 19. században újra megnyíltak Japán kapui az európaiak előtt, a hithirdetők százezer keresztényt találtak, akiknél a szülők oktatásában nemzedékről-nemzedékre szállott a hit és így szolgáltatták ki a szent keresztiségét is több mint két századon keresztül.

A jézustársasági Boldogok

A száznegyvenegy boldoggá avatott jezsuita közül százharminchat vértanú. A felekezetekre tépett Európának a vér bizonyosága kellett és a kemény pogány röögöt is sokszor csak a vér termékenyítette meg ... A Társaság fiai isteni vezérükhöz, Jézushoz híven bőven áldozták vérüket a lelkekért... A hősök e beláthatatlan seregéből kiválasztott az Egyház száznegyvennyolcat; tizenkettőt szentté, százharminchatot boldoggá avatott, példaképpül állítván őket az utódoknak, hogy meg ne feledkezzenek arról, hogy „nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mintha valaki életét adja” (Ján. 15, 13) Krisztusért.

Időrendben a *brazíliai* vértanúk tették először a vértanú bizonyosságát. Azevédo Ignác még csak két évig dolgozott Brazíliában, amikor Európába kellett visszatérnie, hogy munkatársakat toborozzon. A sok jelentkezőből harminckilencet jelöltek ki az előljárók. Csaknem mind lelkes, fiatal portugálok voltak, akiket a generális Borgia Szent Ferenc levele így figyelmeztetett: „Nem milliókat keresztelni, hanem Krisztusért mindenről lemondani és sokat szenvedni mentek a miszsióba.” Ők mindenre készek Krisztusért, de azt nem is sejtik, hogy mily közel már a pálma.

1570-ben alighogy elindultak, a Kanári-szigetek közelében hajójuk kálvinista kalózok hatalmába került. Szűz Mária képe köré gyülekezve, buzgó imával és lelkes örömmel fogadták a kardcsapásokat és a lándzsadöféseket. Példájuk ragadós volt: a szakácsot a kalózok életben akarták tartani, de önként a helyébe lép a kapitány unokaöccse, aki még nem volt beöltözött jezsuita. .. Gyorsan magára öltötte az egyik, az imént vértanúhalált halt jezsuita ruháját, hogy a páterek, skolasztikusok, fráterek és novíciusok mellől ne hiányozzék a kandidátusok csoportjának képviselője sem. így az életével, a vérével szerezte meg jogát a szent ruhához . . .

*

Az *angolországi egyházüldözés* első jezsuita vértanújának feje 1573-ban hullott le, hogy száz éven keresztül még gyakran megismétlődjék ez a jelenet a lelkiismeret és vallás nagyobb dicsőségére. Az áldozatok közül huszonhatot boldoggá avatott az Egyház. Történetük nagyjából hasonló: teológiai tanulmányaikat külföldön, számkivetésben kénytelenek végezni, azután áruhában visszatérnek hazájukba, ott rejtve élnek és titokban dolgoznak, néhány év után azonban mindig akad egy Júdás vagy egy gyenge teremtés, aki a kínzásokba belefáradva, nyomravezeti a hatóságokat. Erre a börtön következik, mely néhány hónapig vagy néhány évig tart, és amelybe változatosságot csak az éheztetések és kínzások más-más formája visz. S amikor sem a kínzások, sem az ígéretek meg nem törik az áldozatok állhatatosságát, akkor jön az akasztás és testük felnegyelése „elrettentő példaul” ...

De a vértanújelöltek nem akartak elrettenni s igaz volt, amit Boldog Campion Ödön mondott: „Mi jezsuiták egymást fogjuk felváltani a vértanúságban, ki fogjuk fárasztani üldözőinket.”

Campion volt az első angol jezsuita. Először letette a tiltott esküt és anglikán diakónussá lett, de azután felébredt lelkiismerete, külföldre szökött, visszatért az Egyházba és felvételét kérte a Társaságba. Néhány év multán rejtve visszatért hazájába. Csak két évig működhetett itt, de ezalatt is „rengeteg” megtérésről tesz jelentést a legmagasabb körökből, a középosztályból és a népből, korkülönbség nélkül. Vitairataival még több lelket vezet vissza a katolikus Egyházba, de ekkor egy júdáslélek elárulja.

A börtönben a canterbury-i érsekséget, vagyont, méltóságot ígértek neki és maga Erzsébet királyné iparkodott az angol főnemesi sarjat jobb belátásra bírni, de Campion hajlíthatatlan maradt és még a bitófa alatt is az igaz hitet védte. A halált mosolyogva, boldogan fogadta.

B. Southwell Róbert szintén előkelő angol családból származott. Neki hat évig sikerült folytatnia térítő munkáját, de viszont a börtönben is harmadfélévig gyötörték és nem kevesebb, mint tizenháromszor húzták kőpadra, nem is beszélve a szenvedések többi változatáról. Amikor a vesztőhelyre vitték, örének emlékebe adta sapkáját. „Ha más értékesebb holmim volna, azt adnám” – mondta neki mosolyogva.

B. Ogilvie János, a nagy skót jezsuita négyévi működés után került a börtönbe. Itt nyolc nap és kilenc éjjelen keresztül nem hagyták aludni. Mihelyt szundikálni kezdett tükkel és hegyes kínzó esz-

közökkel gyötörték. Kivégzése előtt ügyes kérdésével nyílt vallo-
másra bírta a bírót, aki kijelentette, hogy egyedül azért kell meg-
halnia, mert katolikus, de ha anglikán lesz, szabadon engedik. Ogilvie
is örömmel ment a halálba, az utolsó percben rózsafüzérét a kivég-
zését néző sűrű tömegbe vetette s ez egy épp ott álló magyar kál-
vinista fejére hullott, mint a vértanúság által kieszközölt kegyelem
záloga, mert hamarosan visszatért a katolikus Egyházba.

Az anglikánok a krisztusi szeretetnek és türelemnek ilyen
példáit adták száz éven keresztül! De végre mégis belefáradtak az
üldözésbe és a vértanúk vére új, igazi keresztények magja lett.

*

B. Aquaviva Rudolf és négy társa 1583-ban szenvedett vértanú-
halált Kelet-Indiában. Aquaviva hercegi sarj volt, rokona Szent
Alajosnak. Már fiatalon megismerkedett P. Bobadillával, s ettől
kezdvé hetenkint áldozott, minden szombaton böjtölt s az alamizsnái -
kodásban kifogyhatatlan volt. Arra a hírre, hogy unokabátyja a
Jézustársaságba lépett, fogadalmat tett, hogy követni fogja példáját.
Atyja azonban ellenállt, sőt a novíciátusból is visszahozta és csak
V. Pius pápa közbelépésére adta meg végre hozzájárulását fie
tervéhez.

Tanulmányai után előljárói engedtek kérésének és P. Aquavivái
az indiai missziókba küldték. Alig volt egy éve Indiában, amikor
a hatalmas Akbár nagymogulhoz kellett mennie két rendtársával.
Akbárnak harminc fejedelem hódolt, gazdagsága és kincsei mesébe
illők voltak, de a mellett a nemes érzésű fejedelmet magasabb vágyak
vezérelték. Egész birodalmában betiltotta a mohamedán vallást és
a saját különféle vallásokból egybevont észvallását tette kötelezővé.
Nagyrabecsülte a katolikus hitet és felujjongott, valahányszor
Aquaviva a birodalom vallásainak képviselőire rábizonyította téve-
déseiket, de nem tudta magát rászánni a döntő lépésre, hogy kövesse
is a belátott igazságot. „A kereszténység sokkal tisztább, semhogy
én, az én romlott természetemmel vállalhatnám”, felelte Aquavivá-
nak, amikor ez arra kérte, hogy ne tusakodjék tovább a megismert
igazság ellen.

Aquaviva két évig imádkozott és vezekelt érte, de végre be
kellett látnia, hogy ennél az akaratnélküli vallásrajongónál nincs
kilátás a megtérésre, ezért azt kérte a *fejedelemtől*, hogy elhagy-
hassa udvarát. Barátai, sőt még ellenfelei is sokáig marasztalták, de
végre, három évi tartózkodás után búcsút mondott Akbárnak azzal

a reménnyel, hogy másutt több eredménnyel hirdetheti az evangéliumot.

Előjárói ekkor a Salsette-félsziget sokat zaklatott missziójának vezetésével bízták meg. Az itt élő nyolcezer keresztényt még a portugálok hatalma sem tudta megvédeni a szomszéd pogányok betöréseivel szemben. Aquaviva szinte a lehetetlenségre vállalkozott, amikor e pogányok megtérítését tűzte ki céljául. Előérzete az volt, hogy ezt a sivár földet csak a vér termékenyítheti meg, de társaival annál buzgóbban látott a munkának. Épp útban voltak, hogy helyet szemeljenek ki a templom számára, amikor ezer fanatikus pogány körülzárta őket és végzett velük.

A vértanúhalál híre Akbár hangos zokogásban tört ki, a jezsuiták pedig diadalmenetben vitték el a vértanúk tetemeit. Negyvennégy év múlva pedig 122,000 salsettei keresztény kérte a Szentszéktől a vértanúk boldoggáavatását. Amit életükben nem tudtak elérni, elérték halálukkal: Salsette ma is katolikus . . .

*

B. Sales Jakob és társa, *Saultemouche Vilmos* 1593-ban a francia Aubenasban tettek vértanú bizonyosságot a legméltóságosabb Oltáriszentség mellett. P. Sales filozófiát, majd teológiát tanított rendje főiskoláján, de gyenge egészsége miatt ki kellett kapcsolni e munkából. Mikor megerősödött, több városban nagy sikerrel tartott missziót. E munkának nagyon örült, azért ismételtelen jelentkezett a pogány missziókba, hogy közvetlenebbül foglalkozhasson a lelkekkel. Mikor az adventi és nagyböjti beszéd sorozat megtartására az erősen kálvinista Aubenasba küldték, megérezte, hogy régi vágya közel van a teljesüléshez.

Évek óta magán hordta B. Campion ereklyéjét s arra kérte a Boldogot, hogy eszközölje ki neki a vértanúság kegyelmét.

Beszédjeire kezdetben nemcsak a katolikusok, hanem a környék kálvinistái is nagyszámban eljárak. Karácsony után azonban megcsappant az érdeklődés, mert híre terjedt, hogy végezni fognak a két jezsuitával. S valóban, február 6-án a hugenották a városba hatoltak és börtönbe vetették a két áldozatot. Először pénzt követeltek tőlük, majd vitázni kezdtek a legméltóságosabb Oltáriszentségről. P. Sales átadta nekik a saját könyvét e tárgyról: „Itt láthatjátok, mit hiszek. E hitemért szívesen halok meg.”

Éjtszakára magukra hagyták őket nedves, nyirkos börtönükben s ennivalóul csak egy darabka kenyéret hozott nekik egy fiú. Másnap

reggel előlről kezdték a vitát, de amikor a páter érveire már nem tudtak felelni, kijelentették: „Bálványozó tanításodért meg kell halnod!” A város főterére vitték őket, hogy ott végezzenek velük. P. Sales arra kérte a kálvinistákat, hogy a társát, aki csak egyszerű segítőtestvér, ne bántsák. Saullemouche Vilmos testvér azonban nem volt hajlandó magára hagyni a pátert: „Társul rendelték melléd, én követlek a halálba is”, – mondotta elszántan.

A téren újra felszólították P. Salest, hogy tagadja meg eddigi tanítását. „Soha, – felelte – soha, inkább meghalok!” Erre dühösen rátámadtak és néhány kardcsapással végeztek vele. „Jézus! Mária!” volt utolsó kiáltása. A jó Vilmos testvér tetemére borult és átkarolta s néhány kardcsapással ő is elnyerte a vértanúság pálmáját. A két vértanú holttestét megfosztották ruháiktól és így hagyták őket napokon át a téren a csöcselék csúfos gúnyának kitéve. Végre egy befolyásos hölgynek sikerült megszereznie a vértanúk drága tetemeit, katolikus templomban temettette el őket, míg később méltó sírhoz nem jutottak a jezsuiták avignoni templomában.

Az időrendben ezután következő japán egyházüldözésről, Miki Szent Pál és vértanútársai életének és szenvedésének ismertetéséről már volt szó.

*

A kassai vértanúk, Boldog Körösi Márk kanonok, Boldog Pongrácz István és Boldog Grodetz Menyhért 1619 szeptember 7-én estek áldozatul a vak katolikus gyűlöletnek. Rákóczi György először ígérekkel szerette volna Körösit hitétől eltántorítani, majd pénzt akart kicsikarni a gyűlölt papoktól. Amikor ez sem sikerült, reájuk szabaddította hajdúit.

— Meg kell halnotok! – ordította.

— Miért? – kérdezi P. Pongrácz.

— Mert pápisták vagytok – volt a világos válasz.

Körösi Márkkal kezdetben még kíméletesen bántak, de annál embertelenebbül meggyötörték a két jezsuitát. P. Pongráczot buzogánnyal a földre terítették, P. Grodetzet pedig kegyetlenül rugdosták, s közben arra biztatták őket, térjenek Kálvin hitére. Mikor azonban erről hallani sem akartak, P. Pongráczot kezénél fogva kötéllal a magasba húzták, szíjat csavartak feje köré és addig szorították, míg a halántéka repedezett és a szemei kidülledtek. Ruháját is lerángatták róla és szűzi testét csúfosan megcsontították. Oldalát fáklyákkal sütögették, mígcsak a belei ki nem látszottak. Ezután Körösi kanonokot, akit egy újabb kísérletükkel sem bírtak hitében

megingatni, szintén gerendákra húzták, megcsonkították, oldalát sütötték, végre levágták a fejét és testével együtt a közeli szennygödörbe dobták. Ugyanoda került az újra meggyötört, de még élő P. Pongrácz, a lefejezett P. Grodetz testével együtt.

P. Pongrácz még húsz órán keresztül vergődött e szörnyű helyen. Sőhajtozására figyelmes lett a sekrestyés, a közelébe lopódzott, de a hajdúktól való félelmében nem mert rajtuk segíteni. P. Pongrácz a szennygödörben fülködölve is a hitben való kitartásra buzdította a sekrestyést és imában töltötte az időt, míg Kisboldogasszony ünnepén az Isten meg nem elévelte szenvedését és magához vette bátor harcosát. Hármuk közt ő volt a legkeményebb, a kínokat a legtovább bírta, Jézushoz való szeretete lesz mértéke örök dicsőségének.

Kilenc évvel a kassai vértanúk halála után, 1628-ban pecsételték meg áldozatos életüket dicső halállal a *paraguayi vértanúk*, a redukció pártfogói, Boldog Gonzales Rókus, Boldog Rodriguez Alfonz és Boldog Castillo János. Vezetőjük Gonzales volt, aki Dél-Amerikában született, előbb világi pap lett, de amikor püspöki helytartóvá akarták kinevezni, a Jézustársaságba kérte felvételét. Már előzőleg is nagy barátja volt az indiánoknak, de mostantól fogva egész életét nekik szentelte. Egymásután alapította a redukciókat, összesen tizenegyet s azokba pezsgő hitéletet és fokozott jólétet vitt, noha az indiánok minden lustasága és az európaiak kapzsi erőszakoskodása igen megnehezítette munkáját. Nem volt könnyű a féktelen és gyerekes indiánokat rendes életre szoktatni, de még nehezebb volt megküzdenie a zsaroló, botrányos életű európaiakkal. E mellett állandó kimerültség, kínzó fejfájás és szüntelen lelki aggályok is gyötörték, hogy nem egyszer azt gondolta, hogy meg kell őrlnie.

P. Gonzales kitartott a nehéz harctéren. Jutulma az volt, hogy tizennyolc év alatt sokezer indiánt keresztelhetett meg. Élete utolsó két évében a misszió főnöke volt. November 15-én az egyik új telep kápolnájában misézett. Épp az újonnan szerzett harang kötelét akarta megerősíteni, mikor a pogány kuruzslótól megvadult két indián nekirohant s a földre terítette. Mégcsak ennyit mondhatott: „Fiacskáim, mit műveltek? Hisz úgy szeretlek benneteket. ..” Erre egy újabb ütés kioltotta életét.

P. Gonzales fiatal társa, P. Rodriguez Alfonz, aki ekkor a szobájában zsolozsmázott, a lármára kinézett. Az indiánok nekitámadtak

és ő sebekből borítva a kápolna felé menekült, és ennek küszöbén halva rogyott össze.

P. Castillo János a szomszéd telepet gondozta. Mítsem tudott az előző nap eseményeiről, amikor az indiánok orvul megtámadták és megkötözve kihurcolták a faluból. Itt falhoz erősítették, kövekkel dobálták és addig gyötörték, míg ki nem adta nemes lelkét.

«

Boldog Britto János, aki az indiai madurai misszió nagy apostola volt, 1693-ban adta életét Krisztusért. Előkelő portugál család sarja volt, gyermekkorában Xavéri Szent Ferenc közbenjárására gyógyult meg súlyos betegségéből és hálából már 15 éves korában felvételt kért a Társaságba, majd Xavéri missziójába, Indiába jelentkezett.

A híres P. de Nobili módszerét követte, ő is az indiai élethez alkalmazkodott, felvette az alsó kasztok szokásait és életmódját. Működése elején árvíz öntötte el a misszióját, az emberek a kígyókkal versenyezve kerestek menedéket a fák tetején. Szegénység, éhínség és ragály szedte mindenfelé áldozatait, de P. Britto annál fáradhatatlanabb volt és mint Szent Pál, valóban mindenkinek mindenévé lett.

A hinduk mindjobban megszerették P. Brittot és minden bajukban hozzá folyamodtak, mert úgy találták, hogy imájának csodatevő hatása van. 1679-ben az egész Madura missziófőnökévé lett. Nyolcvanezer, szétszórtan élő keresztényt kellett ekkor kilenc missziós társával gondoznia. Nagy nehézségei is voltak: a pogány helytartó a keresztényeket kaszton kívüli páriákká akarta lefokozni, máskor meg azt a hírt terjesztették róluk, hogy az Indiában elképzelhető legnagyobb gazságra vetemedtek, azaz megöltek egy tehenet! ... Mennyi utánjárásba és gondba került, míg a kedélyek megint lecsillapodtak! Hányszor menekült meg P. Britto éppen csak az utolsó pillanatban az orgyilkosok kezétől.

Egyízben elfogták, kezénél és lábánál fogva fára akasztották, véresre verték és végre, mert társát, akinek a kínzásban a szemét kitépték, meggyógyította, mint kuruzslót halálra akarták ítélni. De P. Britto a vallató király előtt oly bátran viselkedett, hogy az szabadon bocsátotta, de meghagyta neki, hogy többé ne hirdesse ezt a vallást, amelynek követelményeit India népe amúgy sem teljesítheti.

Kiszabadulása után a rendi tartományfőnök P. Brittot európai körútra küldte. Hiába ünnepelte azonban hazájában, Portugáliában

a királyi udvar, az egyetemek és az egész ország, szívét ekkor csak két vágy hevítette: Madura és a vértanúság! Indiába való visszatérése után hét hónap alatt nyolcezer pogányt vett fel a katolikus Egyházba és megkeresztelte az egyik alkirályt is. Ennek elbocsátott másodfelesége azonban panaszra ment a királyhoz. P. Britto tudta már ekkor, hogy közel a vég.

Keresztényeit menekülésre kötelezte és így csak három embere maradt mellette, mikor elfogták. A katonák lovaikhoz kötve hurcolták maguk után a négy foglyot. Húsz napos fogság és sok kínzás után a király kimondta a halálos ítéletet, de a kivégzést nem merték a király székhelyén végrehajtani, hanem kisebb vidéki városba vitték őket. A hóhér nem mert P. Brittóhoz nyúlni, amíg csak az fel nem szólította: „Tedd a kötelességedet.” Feje a harmadik ütésre hullott le... Áldozata teljes lett, a lelke odaszállt, ahova oly nagy vágyakozással tekintgetett kivégzése előtt, imája közben.

A *francia forradalom áldozatai* közt sok volt jezsuita is szerepelt, akik a Társaság feloszlata előtt a rend tagjai voltak. Közülük huszonháromat a Szentszék 1926-ban boldoggá avatott. A Társaság feloszlata után is a régi hűséggel ragaszkodtak a Szentszékhez és megtagadták a forradalmároktól kívánt esküt s így dicső halálukkal is azt igazolták, hogy a XVIII. század jezsuitái sem tértek el a Társaság ősi szellemétől. A XVIII. század többi vértanújának boldoggáavatási ügye megakadt a feloszlata körüli időkben, de újabban megint tárgyalás alá kerültek. A visszaállított Társaságnak is vannak szépszámban vértanúi. Megindult a boldoggáavatási eljárás az 1860-i libanoni, az 1871-i párizsi és az 1900-i kínai boxerlázadásban elesett vértanúk, továbbá az 1927-ben megölt P. Prónak ügyében.

*

A Társaság boldoggáavatott hitvallói közül *Fáber Péter* Szent Ignác első társai közé tartozott. Francia pásztorfiú volt, nagybácsi, a karthauzi szerzetes, amikor nagy jámborságáról értesült, a segítségére sietett, hogy tanulhasson és pap lehessen. Fáber a párizsi egyetemen ismerkedett meg Szent Ignáccal. Ignác megszabadította lelki aggályaitól és beavatta nagy terveibe. Fáber lelkesen csatlakozott hozzá és eredményesen toborzott új társakat. Xavérit is ő hozta közelebb Szent Ignáchoz, Jajust, Coduret, Broetet, később Canisiust, Criminálét (a Társaság első vértanúját), Gonzalest, Szent

Ignác önéletrajzának megörökítőjét és nagyrészt Borgiát is, Fáber szerzi meg a Társaságnak.

Szent Ignác szerint ő adta legjobban a lelki gyakorlatokat. Szónoki sikereket nem nagyon könyvelhetett el, de annál mélyebben szántott a lelkekben egyeseknek adott lelki gyakorlataival. Olaszország, Németország, Spanyolország és Portugália sok főpapja, szerzetese és vezetőfőfője az ő hatására lett a katolikus ellenreformáció lankadatlan harcosa. Fáber Péter szíve tele volt Krisztus lángható szeretetével. Szinte állandóan társalgott Istennel, bensőségesen tisztelte az őrzőangyalokat, akiket mindig segítségül hívott és elmélyült imáival folyton közbenjárt Istennél, az Egyháznak és a világnak minden elképzelhető ügyében.

Mikor a pápa Szent Ignációl hittudósokat kért a trienti zsinat számára, a rendalapító mindjárt Fáberre gondolt. III. János portugál király is őt kérte Aethiopia első pátriárkájának. Mindezeket a terveket megghiúsította azonban Fáber korai halála. Már beteg volt, amikor megkapta Szent Ignác rendelkezését, hogy térjen vissza Rómába. A hosszú út mégsem riasztotta vissza, mert azt tartotta, hogy a jezsuitának nem élni, hanem mindenekelőtt engedelmeskednie kell. Haladéktalanul útnak indult, de Rómába igen megviselten érkezett és kevéssel utóbb, negyvenéves korában Szent Ignácnak karjai közt kilehelte lelkét. Társait nagy bánatukban egy gondolat vigasztalta: a helyébe jön Borgia.

Boldog Bernardin Realino is még az első atyák korához számítható, habár magát Szent Ignácot már nem ismerte. 1530-ban Capriban, jogi tanulmányai után egy kisváros polgármestere lett. 28 éves volt, amikor temetőbe kellett kísérenie szíve választottját. Bánatában az imában keresett vigasztalást. Ekkor P. Carminata azt ajánlotta neki, hogy végezzen lelki gyakorlatot. Ezekben egész új világ tárult szeme elé. Elhatározta, hogy belép a rendbe, de a kora miatt a laikus testvérek közé kérte felvételét. Elöljárói azonban a mellett döntöttek, hogy folytassa tanulmányait.

MÉG BE SEM FEJEZTE egészen teológiáját, amikor a nápolyi novíciusok gondozásával bízták meg. E mellett azonban kifelé is működött és oly sikerrel, hogy csakhamar megnyerte egész Nápoly bizalmát. De nem sokáig maradhatott Nápolyban. Lecce városa jezsuitákat kért és a jezsuiták Realinót bízták meg az új ház szervezésével. Itt először lelkipásztori állomást, majd tanulmányi házat létesített, filozófiai és teológiai főiskolával.

42 évet töltött Leccében és annyira mindenkinek mindenévé lett,

hogy nélküle *már nem is* lehetett elképzelni a várost. Az előjárói több-
 ízben máshová akarták vinni, de ilyenkor mindig gondviselészerűen
 megbetegedett s nem is gyógyult meg addig, míg vissza nem vonták a
 rendeletet. Sok csodát is tulajdonítottak P. Bernardin Realinónak. Imája
 pedig oly hathatósnak bizonyult, hogy nemcsak Olaszország püspökei,
 papjai, szegényei és szenvedő sorsüldözöttei, hanem sok fejedelem, a
 francia király, a német császár és maga a pápa is neki ajánlotta fonto-
 sabb ügyeit. Halálos ágyához Lecce polgármestere küldöttséget vezetett
 és felajánlották neki a város égi patrónátusát. És az egyszerű, jóságos,
 85 éves aggastyán elfogadta a megtisztelő kérést és megígérte, hogy
 pártfogója lesz az égben Lecce városának.

Boldog de Ja *Colombière Kolos*, a Jézus Szíve-tisztelet nagy
 apostola *volt*. E hivatására azzal készült, hogy Berchmans Szent János
 példájára, különös leleményességgel felhasználta a napi kis alkalmat
 az állandó önfegyelmezésre és önlegyőzésre. Külön fogadalommal
 kötelezte magát az összes rendi szabályok betartására. Szent Ignác
 nem akarta, hogy a jezsuita szabályok bűn terhe alatt kötelezzenek,
 mert azt kívánta, hogy a félelem helyett inkább a szeretet szelleme
 hassa át a tagok minden cselekedetét. Azonban de la Colombière egész
 lényét annyira jellemezte a nagylelkű szeretet, hogy nála nem kel-
 lett félni a veszélytől, hogy esetleg a kicsinyes aggályoskodás útjára
 téved. Másik fogadalma, hogy mindenben a tökéletesebbet választja,
 szintén csak a hozzá hasonló beállítottságú lelkeknél lehetett oly
 hatalmas lendítő kerék, mint nála.

A Szent Szív kegyelmének köszönhette, hogy Isten fenségé-
 nek vagy a saját kicsinységének szemlélete őt soha el nem nyomta,
 hanem fölemelte és hatalmas léptekkel vitte előre Krisztus útján.

P. de la Colombière Kolos annyira a belső lelki élet embere
 volt, hogy e ragyogó lelkeség mellett szinte elhalványodnak életének
 külső eseményei: nagy szónoki sikerei Lyonban, gondviselészerű
 szerepe Alacoque Szent Margit lelki vezetésében, működése a yorki
 herceg udvaránál, angliai fogsága s végül a rendi növendékek lelki
 gondozása. Életében és halálában csak egyet tett: szerette és engesz-
 telte Jézus szent Szívét!

*

Boldog Baldinucci Antal Hieronimo Szent Ferencnek volt kor-
 társa és hozzá hasonlóan különösen népmisszióival ért el nagy sike-
 reket Olaszország harminc egyházmegyéjében. Firenzében szü-
 letett, mélyen vallásos szülőktől. Már 13 éves korában ezt írja lelki
 feljegyzéseiben: „Ne dicsérd magadat, kívánj inkább ismeretlenül
 és megvettetésben élni. Sem szóval, sem cselekedettel ne szomoríts
 meg senkit. Figyelj lelkiismereted szavára. A legutolsóként tartsd

magadat a földön.” Kongreganista diák volt és oly szép életet élt, hogy amikor felvételét kérte a Társaságba, joggal mondhatták róla: „Csak a ruha hiányzik még ahhoz, hogy tökéletes szerzetes legyen.” Boldog Baldinucci Antal a tanulmányai alatt háromszor is kérte a rend generálisától, hogy a pogány missziókba mehessen, de gyengébb egészségére való tekintettel kérését nem teljesítették. Kárpótlásul Olaszország misszionálásának szentelhette csaknem egész életét. Élénk beszédei és meleg szeretete hamar megindították az olaszokat. Tömegesen vettek részt az általa rendezett bűnbánati körmeneteken, amelyeknek élén a papság és az előkelőségek haladtak mezítláb, kereszttel a vállon, töviskoszorúval a fejen és kötéllel a nyak körül. Missziós sikereinek másik titka az a csodás Madonnakép volt, amelyet P. Baldinucci mindenhova magával vitt. Még a legmegrögzöttebb bűnösök is megtörték a Szent Szűz anyai szeretetének hatása alatt. P. Baldinuccinak a halála előtt még utolsó pillantása is szeretett Madonnájának szólt. Volt is mit megköszönnie, hogy ily gyenge egészséggel 52 éves koráig bírta a nehéz munkát és tömegesen vezette vissza a sok tékozló fiút az atyai házba.

*

Boldog Pignatelli Józsefet XI. Pius pápa „erős és hatalmas gyűrű”-nek nevezte, amely egybekapcsolja a visszaállított Társaságot a feloszlítás előtti ú. n. régi Társasággal. Élete valóságos regény. A Társaság ellenségei valóban nem válogattak az eszközökben, hogy elhárítsák „a jezsuita veszedelmet”! Rágalom, gyilkosság, gyújtogatás, a tömegek forradalmasítása ... mindez jó eszköz volt a jezsuiták ellen. És mégis, nem a Pombalok, Choiseulok, Arandák, hanem a Pignatellik, a Malagridák, a Fáy Dávidok szerepeltek, mint az emberiség ellenségei! Minden bajnak forrása és oka a jezsuiták voltak ... Tehát pusztulniuk kellett! Ez üldöztetésekben különösen sokat kellett szenvednie P. Pignatellinek.

Pignatelli József 1737-ben született Saragossában grófi családból. Már 14 éves korában felvételét kérte az üldözött jezsuiták közé, mert azt tartotta legnagyobb boldogságának, ha Istenért szenvedhet és ha a lelkekért akár a vérét is onthatja. Néhány évi működés után már választania kellett: vagy elhagyja a jezsuita rendet, vagy társaival együtt a számkivetésbe megy. Ő a számkivetést választotta, jutalmul ő lett a rendtartományból való hatszáz számkivetett jezsuita számára a látható gondviselés. A hajón, Olaszországban, San Bonifazio kikötőjében, Korzika szikláinak közt ő tartja a lelket a sok nélkü-

lözés és a sok megaláztatások miatt annyira szenvedő jezsuita testvéreiben ... Mindenütt mint a legutolsókkal bántak velük, senkinek sem kellett, a beutazási engedélyeket minduntalan megtagadták, innen is, onnan is száműzték őket, és mindenki másra akarta háritani a róluk való gondoskodást...

Ily körülmények között P. Pignatelli lakást, élelmet, könyveket szerzett és biztosította övéinek a rendes szerzetesi életet és a komoly szellemi továbbképzést a terméketlen és elhagyott korzikai sziklák közt is.

Ily üldöztetések közt tette le P. Pignatelli József ünnepélyes fogadalmait „in Societate Jesu”, a Jézustársaságban, 1771-ben két évvel a felosztatás előtt, öröme és boldogsága leírhatatlan volt, de az 1773-as felosztatás csak még teljesebbé tette számkivetését. Egyideig még a gyóntatástól is eltoltották s így Bolognában szinte kizárólag az imádságnak és tanulmányoknak élt. Közben azonban lelkileg és anyagilag is igen segítette szűkölködő és küszködő volt rendtársait.

Amikor P. Pignatelli értesült róla, hogy a Társaság II. Katalin Oroszországában jogszerűen fönmaradhatott, odafordult és visszavételét kérte. De szíve vágya teljesezésbe ment a nélkül, hogy Oroszországba kellett volna mennie, mert Párma hercegének kérésére VI. Pius megengedte, hogy országában a jezsuiták újra felvegyék működésüket. Az új novíciátus vezetője P. Pignatelli lett, 1803-ban pedig az olasz rendtartomány élére állítják. Nápolyban diadalmenetben fogadják a visszatérő jezsuitákat, kollégiumukba 1000 diák iratkozott és templomukat zsúfolásig megtöltötte a nép. De nemsokáig tartott az öröm, mert a franciák 1806-ban elfoglalták Nápolyt és kiűzték a jezsuitákat. P. Pignatellinek kijelentik, hogy semmi kifogást sem tudnak felhozni munkájuk ellen, de azért mégis menniök kell, mert jezsuiták. Rómában is nehezebb lett a helyzet, amikor bevonultak a franciák, de az egész éjtszakákon át imádkozó, alázatos lelkű P. Pignatellinek mégis sikerült bocsánatukat megszerezni azért, hogy létezni mernek.

Minél nehezebbek voltak az idők, annál jobban elemében találta magát felelősségteljes munkájában a már 73 éves Pignatelli. Nemcsak övéiről és sok szegényről gondoskodott, hanem a fogoly pápának, az üldözött bíborosoknak és papoknak is küldött alamizsnát. De akármilyen bőkezű volt is, erszényét nem sikerült kiürítenie. Szó szerint és gyakran feltűnően csodás módon beteljesedett rajta a Szentírás szava: „Adjatok és adatik nektek.” 1811 november 15-én

szólította magához az Úr. Isten akaratát mindenk fölé helyezte és ezért sohasem volt szomorú, sem el nem csüggedt, még a legkétségbeejtőbb helyzetekben sem. Imádságos hitével, emberfeletti bizalmával és sziklánál erősebb szeretetével egész életén át az isteni Gondviselés látható, érezhető, jóságos keze volt.

*

Boldog Pignatellin kívül a visszaállított Társaságból mást még sem emelt oltárra az Egyház, de a már említett vértanúkon kívül körülbelül húsz jezsuitának boldoggáavatási eljárása már folyamatban van. Így P. de la Clorivière-é, aki a visszaállításkor Franciaországban olyan kimagasló szerepet vitt, mint Olaszországban P. Pignatelli; P. Roothan-é, aki az új Társaságnak egyik legnagyobb generálisa volt, P. Ginac-é († 1895), P. Tarin-é († 1910), P. Petit-é († 1914), P. Eberschweiler-é († 1921). Hatvan rendtagnak, akik az utolsó században éltek, boldoggáavatási eljárása ugyan még nem indult meg, de életszentségük híre oly nagy, hogy ez csak idő kérdése.

Bellarmin Szent Róbert, aki a római kollégium előjárója, majd lelki vezetője volt, azt állította, hogy a rend római kriptájában nem egy oly jezsuitának hamvai pihennek, aki az életszentségben nem maradt Szent Alajos mögött. Bizonyos, hogy nagyon sok szentéletű embert az Egyház nem avatott szentté és így csak az ítéletnapján fogjuk megismerni életszentségüket. A Jézustársaságnak is sok rejtett vagy elfelejtett szentje fog akkor fölragyogni.

A sok, oltárra emelt jezsuita közt tulajdonképpen csak egy magyart találunk: Pongrácz Istvánt, a kassai boldog vértanút. Szomorú volna, ha Szent Ignác szelleme a magyar talajon annyira meddő maradt volna, hogy a századok folyamán csak egy tagot segített volna az igaz életszentségre. Szerencsére a fennmaradt jelentések az ellenkezőről győznek meg minket. A régi magyar jezsuiták közül nem kevesen az életszentség magas fokán tündököltek és csakis a mostoha körülményeknek kell tulajdonítanunk, hogy az Egyház figyelmét nem lehetett rájuk terelni, és hogy emléküek még nálunk is meglehetősen feledésbe ment.

Így már P. Törösyről († 1586) azt olvassuk, hogy szentnek tartották és halála után tíz évvel még egészen épen találták holttestét. Amit P. Horváth Miklósnak († 1681), Andocs és a Dunántúl nagy apostolának életében olvasunk, az még a szenteknél is ritkaság-

számba megy. Róla mondotta a budai pasa: „Ez a pap több embert tud összehozni az imára, mint ahányat a török szultán a hadakozásra kényszerít.” Andocson kívül még nyolcvan községnek viselte gondját. Szinte állandóan úton volt, hol szegényes viskókban, hol meg a szabad ég alatti töltötte az éjtszakát. Eledele hagyma és fekete kölespogácsa volt, ritkán kevés gyümölcs. Tizenötévi szakadatlan munka után pihenőre ment Győrbe, de itt kitört a pestis. P. Horváth Miklós azonnal jelentkezett a betegek ápolására. Mint az önfeláldozó szeretet áldozata halt meg a pestises betegek szolgálatában. Saját bevallása szerint tízezernél több protestánst vezetett vissza a katolikus Egyházba.

P. Dobokay († 1621), P. Szini († 1645), P. Dobronoki († 1649), P. Vid († 1686), P. Szarka és P. Sennyey († 1700), P. Hevenessy († 1715), P. Kolozsvári és P. Kiris († 1731), P. Sigray († 1734), P. Fáy Dávid († 1767), Klobusiczky († 1843), a későbbi kalocsai érsek stb. nemcsak elsőrendű szónokok és szervezők voltak, hanem erkölcsi óriások is, akik Szent Ignác előírása szerint semmit el nem mulasztottak, hogy a lelki tökéletesség oly magas fokára emelkedjenek, amelyet csak elérhetnek az isteni kegyelem segítségével. Az ítélet napján bizonyára az Anchiétákkal, a Lessiusokkal, az Alvarezekkel, a de Hoyosokkal és annyi más szentté nem avatott szentéletű jezsuitával fognak tündökölni a szentség fényében.

Az újabb időkből elég lesz megemlíteni P. Belust († 1873), P. Czentárt († 1901) és P. Fiedlert († 1933) annak igazolására, hogy a magyar jezsuitáknál sem halt ki az életszentségre való komoly és kitartó törekvés.